

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA

PHILIPPA LÉGERJA,

predstavljeni 14. decembra 2004¹

Kazalo

I — Pravni okvir	I - 1389
A — Bruseljska konvencija	I - 1389
B — Teorija <i>forum non conveniens</i> v angleškem pravu	I - 1392
C — Položaj teorije <i>forum non conveniens</i> po začetku veljavnosti Bruseljske konvencije v Združenem kraljestvu	I - 1394
II — Dejansko stanje in postopek v glavni stvari	I - 1397
III — Pomen in obseg vprašanj za predhodno odločanje	I - 1400
IV — Analiza	I - 1404
A — Ozemeljska ali osebna veljavnost člena 2 Bruseljske konvencije	I - 1404
1. Poročilo P. Jenarda in obsežna razprava, ki jo je sprožilo	I - 1405
2. Besedilo člena 2 Konvencije	I - 1409
3. Splošna sistematika Konvencije	I - 1412
4. Cilji Konvencije	I - 1419
5. Zatrjevanje ovire za uporabo člena 2 Konvencije v pravnem razmerju, ki se navezuje samo na državo pogodbenico in tretjo državo	I - 1423
a) Zatrjevanje ovire, ki izhajajo iz mednarodnega prava	I - 1423
b) Zatrjevanje ovire, ki izhajajo iz prava Skupnosti	I - 1425

¹ — Jezik izvornika: francoščina.

B — Združljivost teorije <i>forum non conveniens</i> z Bruseljsko konvencijo	I - 1431
1. Želja avtorjev Konvencije	I - 1432
2. Besedilo člena 2, prvi odstavek, Konvencije	I - 1434
3. Splošna sistematika Konvencije	I - 1435
4. Cilji in polni učinek Konvencije	I - 1440
V — Predlog	I - 1444

1. Ali Konvencija z dne 27. septembra 1968 o sodni pristojnosti in izvrševanju odločb v civilnih in gospodarskih zadevah² nasprotuje temu, da se sodišče države pogodbenice, pri katerem je vložena tožba proti osebi s stalnim prebivališčem v tej državi in ki bi bilo na podlagi člena 2 navedene konvencije torej pristojno za odločanje o tožbi, na podlagi nacionalnega prava in diskrecijske pravice odreče izvrševanju te pristojnosti z obrazložitvijo, da bi bilo sodišče države nepogodbenice primernejše za odločanje o sporu?

2. Tako je v bistvu vprašanje, ki ga je v tem postopku postavilo Court of Appeal (En-

gland & Wales) (Civil Division) (Združeno kraljestvo). To vprašanje ni novo, saj je vrhovno nacionalno sodišče, House of Lords, pred dobrim desetletjem predložilo Sodišču podobno vprašanje. Vendar se Sodišče glede tega vprašanja ni imelo priložnosti opredeliti, ker je predložitevno sodišče to vprašanje za predhodno odločanje nazadnje umaknilo, potem ko sta se stranki odločili za mirno reševanje spora³.

3. Sodišče mora kot v predhodni zadevi odgovoriti na vprašanje, ali je tako imenovana teorija *forum non conveniens* združljiva z Bruseljsko konvencijo. Po tej teoriji, ki je v državah s „common law“ dobro poznana, se lahko sodišče neke države odreče izvajanju pristojnosti, ki jo ima na podlagi zakona, če meni, da bi bilo sodišče druge države primernejše za odločanje o sporu.

2 — UL 1972, L 299, str. 32. Kot je bila spremenjena s Konvencijo z dne 9. oktobra 1978 o pristopu Kraljevine Danske, Irske in Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska (UL L 304, str. 1, in – spremenjeno besedilo – str. 77), s Konvencijo z dne 25. oktobra 1982 o pristopu Helenske republike (UL L 388, str. 1), s Konvencijo z dne 26. maja 1989 o pristopu Kraljevine Španije in Portugalske (UL L 285, str. 1) ter Konvencijo z dne 29. novembra 1996 o pristopu Republike Avstrije, Republike Finske in Kraljevine Švedske (UL 1997, C 15, str. 1, v nadaljevanju: Bruseljska konvencija ali Konvencija). Konsolidirana različica navedene konvencije, kot je bila spremenjena s temi štirimi konvencijami o pristopu, je objavljena v UL 1998, C 27, str. 1.

3 — Gre za zadevo Ladenimor (C-314/92) (sklep o izbrisu z dne 21. februarja 1994). Ker se ta zadeva pogosto navaja pod imenom „Harrods“, jo bom navajal v tej obliki.

4. Kot v predhodni zadevi se v tej zadevi vprašanje o združljivosti teorije *forum non conveniens* z Bruseljsko konvencijo zastavlja samo v odnosih med sodiščem države pogodbenice in sodiščem države nepogodbence, ne pa tudi v odnosih med sodišči različnih držav pogodbenic. Pri tem vprašanju se je torej treba vprašati o ozemeljski ali osebni veljavnosti Bruseljske konvencije. V tem pogledu bi se kljub zelo različni zadevni problematiki lahko vzpostavila povezava s postopkom za pridobitev mnenja, ki trenutno poteka v zvezi s prihodnjo revidirano Lugansko konvencijo o pristojnosti in izvrševanju odločb v civilnih in gospodarskih zadevah⁴.

5. Poleg tega je zanimivo ugotoviti, da je Sodišče pred kratkim preučilo še en mehanizem, ki je dobro poznan v državah

„common law“ in se navadno imenuje „anti-suit injunctions“. Ta mehanizem omogoča nacionalnemu sodišču, da izda odredbo, s katero stranki v postopku, ki teče pred njim, prepove vložitev ali nadaljevanje tožbe pred sodiščem druge države, če se izkaže, da ta stranka želi zlonamerno ovirati postopek, ki že poteka. House of Lords je Sodišče vprašalo, ali je ta mehanizem združljiv z Bruseljsko konvencijo, če se uporabi v odnosih med sodišči različnih držav pogodbenic. Sodišče je v svoji sodbi v zadevi Turner⁵ odgovorilo negativno.

6. To sodbo je treba omeniti, čeprav so cilj in pogoji izvajanja mehanizmov „anti-suit injunctions“ in *forum non conveniens* zelo različni in se v zadevi Turner v nasprotju s to zadevo ni postavilo vprašanje o ozemeljski ali osebni veljavnosti Bruseljske konvencije. Kot je generalni pravobranilec Ruiz-Jarabo Colomer poudaril v svojih sklepnih predlogih v zadevi Turner, oba mehanizma vključujeta „določeno presojo ustreznosti [ali primernosti] vložitve tožbe pred določenim sodiščem“⁶.

4 — Mnenje 1/03. Luganska konvencija z dne 16. septembra 1988 o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah je tako imenovana „vzporedna“ konvencija Bruseljski konvenciji, ker je njena vsebina skoraj enaka vsebini Bruseljske konvencije. Luganska konvencija zavezuje vse države članice Skupnosti (pogodbence Bruseljske konvencije) in tudi Republiko Islandijo, Kraljevino Norveško, Švicarsko konfederacijo in Republiko Poljsko. Razpravlja se o reviziji te konvencije, s katero bi njeno vsebino prilagodili vsebini Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o sodni pristojnosti, priznavanju in izvrševanju odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL L 12, str. 1), ki je, kot bomo videli pozneje, pred kratkim nadomestila Bruseljsko konvencijo. Sodišče je bilo zaproseno za mnenje o tem, ali je za sprejetje osnutka revidirane konvencije pristojna izključno Skupnost ali gre za deljeno pristojnost Skupnosti in držav članic. V zvezi s tem vprašanjem je še zlasti treba preučiti, v kolikšni meri se ozemeljska ali osebna veljavnost osnutka konvencije pokriva z ozemeljsko ali osebno veljavnostjo navedene uredbe. Navedeno vprašanje je povezano z vprašanjem o ozemeljski in osebni veljavnosti uporabe Bruseljske konvencije, ker uredba, ki je nadomestila to konvencijo, povzema bistvo njenih določb.

5 — Sodba z dne 27. aprila 2004 (C-159/02, Recueil, str. I-3565).

6 — Glej točko 35.

I – Pravni okvir

postopka sprejemanja sodne odločbe, ki se lahko prizna ali izvrši v drugi državi pogodbenici.

A – Bruseljska konvencija

7. Bruseljska konvencija je bila sprejeta na podlagi člena 220 Pogodbe o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti (ki je postal člen 220 Pogodbe ES, ta pa člen 293 Pogodbe ES)⁷, iz preambule pa izhaja, da je njen cilj „okrepiti sodno varstvo oseb v Skupnosti, ki so v njej nastanjene“.

8. V edini uvodni izjavi je navedeno, da „je zato treba določiti pristojnost njihovih sodišč v mednarodnem pravnem redu, olajšati priznavanje in uvesti hitri postopek, da se zagotovi izvrševanje odločb, javnih listin in sodnih poravnav“.

9. Bruseljska konvencija je torej konvencija, ki jo navadno imenujemo „dvojna“ konvencija, ker poleg pravil o priznavanju in izvrševanju vsebuje tudi pravila o neposredni pristojnosti, ki se uporabljajo v matični državi pogodbenici, se pravi že v fazi

10. Pravila o neposredni pristojnosti se uporabljajo, kadar spor v določeni meri vključuje ozemlje posameznih držav pogodbenic ali se nanj navezuje. Takšna vključenost ali navezovanje največkrat izhaja iz *stalnega prebivališča toženca*, v nekaterih primerih pa tudi iz *predmeta spora* ali *volje strank*.

11. *Stalno prebivališče toženca* je temelj splošnega pravila o pristojnosti. Člen 2, prvi pododstavek, Bruseljske konvencije določa, da „[so] ob upoštevanju določb te konvencije osebe s stalnim prebivališčem [...] v državi pogodbenici ne glede na njihovo državljanstvo tožene pred sodišči te države pogodbenice.“ Če ima toženec stalno prebivališče v državi pogodbenici, so torej načeloma pristojna sodišča te države.

12. Obseg tega splošnega načela natančno določa člen 3 Konvencije. Po eni strani v prvem pododstavku določa, da „[so] osebe s stalnim prebivališčem [...] v državi pogodbenici lahko tožene pred sodišči druge države pogodbenice samo na podlagi pravil, opredeljenih v oddelkih 2 do 6 tega naslova“. Po

⁷ — Ta člen določa, da „[se] države članice [...], kolikor je potrebno, med seboj pogajajo, zato da bi v korist svojih državljanov zagotovile [...] poenostavitev formalnosti, ki urejajo vzajemno priznavanje in izvrševanje sodb [...]“.

drugi strani pa v skladu s tem drugi odstavek navedenega člena tožniku prepoveduje, da bi se proti takim osebam skliceval na tako imenovana „odstopajoča“ pravila o pristojnosti (ki bi veljala v državah pogodbenicah), to pomeni na pravila, katerih učinek je, da zanje niso pristojna sodišča države pogodbenice stalnega prebivališča toženca, kar načeloma določa člen 2 Konvencije.

13. V oddelkih od 2 do 6 naslova II Konvencije (na katere se sklicuje člen 3, prvi pododstavek) so najprej naštetá nezavezujoča pravila o pristojnosti, na podlagi katerih lahko tožnik vloži tožbo pred sodiščem države pogodbenice, v kateri toženec nima stalnega prebivališča⁸.

14. Dalje so določena nekatera pravila o pristojnosti, ki bodisi zahtevajo začetek postopkov pred sodišči države pogodbenice in ne pred sodišči katere koli druge države pogodbenice (tudi države, v kateri ima

toženec stalno prebivališče)⁹, bodisi dovoljujejo odločanje sodišča države pogodbenice, čeprav to glede na pravila, ki jih določa Konvencija, za to navadno ni pristojno¹⁰.

15. Ta pravila o pristojnosti (iz členov 16, 17 in 18 Konvencije) temeljijo na obstoju navezne okoliščine spora, ki ni povezana s stalnim prebivališčem toženca. Takšna navezna okoliščina izhaja bodisi iz *predmeta spora* (člen 16 Konvencije) bodisi iz *volje strank* (člena 17 in 18 navedene konvencije).

16. Če spor ni vezan na ozemlje posameznih držav pogodbenic zaradi stalnega prebivališča toženca, samega predmeta spora in celo volje strank, potem odstopajoča pravila o pristojnosti, ki veljajo v državah pogodbenicah, načeloma ohranijo svoje učinke. Člen 4, prvi pododstavek, Konvencije namreč določa, da „[č]e toženec nima stalnega pre-

8 — Ta izbirna pravila o pristojnosti se uporabljajo zlasti v pogodbenih zadevah (člen 5(1): sočasna pristojnost sodišča v kraju izvrševanja obveznosti, ki je podlaga za zahtevek), v deliktih in kvazideliktih zadevah (člen 5(3): sočasna pristojnost sodišča v kraju nastanka škodnega dogodka), v zadevah v zvezi s potrošniškimi pogodbami (člen 14, prvi pododstavek: sočasna pristojnost sodišč države pogodbenice, v kateri ima potrošnik stalno prebivališče) in tudi ko gre za več tožencev (člen 6(1): sočasna pristojnost sodišča v kraju stalnega prebivališča enega od tožencev).

9 — Ta pravila o pristojnosti se še zlasti uporabljajo v zadevah s področja stvarnih pravic na nepremičninah ali najema nepremičnin (člen 16(1)(a): izključna pristojnost sodišč države pogodbenice, v kateri je nepremičnina) in tudi v primeru dogovora o pristojnosti (člen 17: pristojnost samo sodišča ali sodišč, ki ga (jih) stranke določijo z dogovorom o sodni pristojnosti, pri čemer se zlasti upoštevajo pravila o izključni pristojnosti iz člena 16).

10 — Člen 18 Bruseljske konvencije podeljuje pristojnost sodišču države pogodbenice, pri katerem je toženec tožen, čeprav v tej državi nima stalnega prebivališča, razen če se je spustil v postopek, da bi izpodbijal pristojnost tega sodišča, ali če je na podlagi člena 16 navedene konvencije izključno pristojno drugo sodišče. Tako govorimo o tistem dogovoru o pristojnosti.

bivališča v državi pogodbenici, se ob upoštevanju določb člena 16 pristojnost sodišč vsake države pogodbenice določi po pravu te države¹¹“.

17. Sledeč vsem tem določbam na področju dodeljevanja pristojnosti Bruseljska konvencija določa nekatere postopkovne mehanizme za urejanje izvajanja pravil o pristojnosti. Ti mehanizmi so na področju litispendence in povezanosti pravd namenjeni preprečevanju nasprotujočih si odločb sodišč različnih držav pogodbenic.

18. Tako člen 21 Konvencije, ki se nanaša na litispendenco, določa, da „[č]e pred sodišči različnih držav članic tečejo postopki z istim zahtevkom med istima strankama, [morajo] vsa sodišča, razen tistega, ki je prvo začelo postopek, po uradni dolžnosti [prekiniti] svoje postopke, vse dokler se ne ugotovi pristojnost sodišča, ki je prvo začelo postopek,“ in se na podlagi tega izreči za nepristojna v korist tega sodišča.

19. Glede povezanosti člen 22 Konvencije določa, da če tečejo povezane pravde pred sodišči različnih držav pogodbenic in tečejo na prvi stopnji, lahko vsa sodišča, razen

tistega, ki je prvo začelo postopek, prekinejo postopek, ali se na zahtevo ene od strank izrečejo za nepristojne, če je sodišče, ki je prvo začelo postopek, pristojno za odločanje v zadevnih postopkih, in če zakon dovoljuje združitev pravd. Ta mehanizem se v skladu s členom 22, tretji pododstavek, Konvencije uporablja izključno za pravde, ki „so tako tesno povezane med seboj, da se zdita njihova skupna obravnava in odločanje o njih smiselni, da bi se s tem izognili nevarnosti nezdružljivih sodnih odločb, ki bi izhajale iz ločenih postopkov“.

20. Bruseljska konvencija je v skladu z vsemi določbami na področju dodeljevanja ali izvajanja pristojnosti v naslovu III vzpostavila poenostavljeni mehanizem priznavanja in izvrševanja sodnih odločb. Ta mehanizem se nanaša na odločbe, ki so jih sodišča države pogodbenice izdala v okviru njihovega priznavanja in izvrševanja v drugi državi pogodbenici.

21. Potem ko se je področje pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah z Amsterdamsko pogodbo razširilo na področje Skupnosti, je Svet na podlagi členov 61(c) ES in 67(1) ES sprejel Uredbo št. 44/2001. Ta uredba, ki naj bi nadomestila Bruseljsko konvencijo, povzema bistvo njenih določb in hkrati uvaja nekatere prilagoditve.

11 — Čeprav se Uredba št. 44/2001 ne uporablja v sporu o glavni stvari, opozarjam, da je v člen 4 dodala pridržek, ki dopolnjuje učinek odstopajočih pravil o pristojnosti, ki se nanašajo na voljo strank.

22. Navedena uredba se uporablja v vseh državah članicah, razen na Danskem¹², za tožbe, vložene po datumu začetka njene veljavnosti, to je po 1. marcu 2002. Postopek v sporu o glavni stvari se je začel pred 1. marcem 2002, zato se v njem lahko uporablja samo Bruseljska konvencija, ne pa Uredba št. 44/2001.

24. Teorija *forum non conveniens* se je v angleškem pravu ves čas pomembno razvijala.

25. Trenutno se izvaja v skladu s pogoji, ki jih je House of Lords leta 1986 opredelilo v sodbi Spiliada Maritime Corporation proti Cansulex Ltd¹³.

B – Teorija *forum non conveniens* v angleškem pravu

23. Teorija *forum non conveniens* je bila prvič izražena v škotskem pravu, torej v pravnem sistemu, ki večinoma sloni na civilnem pravu. Tam je svojo najpopolnejšo obliko dobila šele konec 19. stoletja, nato pa se je v različnih oblikah uveljavila tudi v drugih državah, večinoma v državah „common law“, zlasti v Angliji, na Irskem in v Združenih državah Amerike.

26. To sodišče je določilo načelo, po katerem se „prekinitev odločanja na podlagi *forum non conveniens* dovoli samo, če je sodišče prepričano, da obstaja drugo prav tako pristojno sodišče, ki je primerno sodišče za odločanje o sporu in bi torej lahko primerno razsodilo o sporu glede na interese vseh strank in na sodno prakso“¹⁴. V nasprotju s tem, na kar bi lahko sklepali iz izraza *forum non conveniens*, pri sodišču, ki odloča o sporu, torej ne gre za vprašanje samo praktične ali osebne „primernosti“, povezane zlasti s preobremenjenostjo sodišča, ampak za vprašanje objektivne ustreznosti sodišča za zadevni spor¹⁵.

12 — Ta posebni primer izhaja iz Protokola o položaju Kraljevine Danske, ki je priložen k Pogodbi o EU in Pogodbi ES. To pomeni, da se Uredba št. 44/2001 ne uporablja za Dansko, vendar se Bruseljska konvencija še naprej uporablja med to državo članico in drugimi državami članicami, ki jih zavezuje ta uredba. Podobno je veljalo za Združeno kraljestvo in Irsko na podlagi protokola glede njiju, ki je prav tako priložen k Pogodbi o EU in Pogodbi ES. Vendar sta Združeno kraljestvo in Irsko v skladu s členom 3(1) tega protokola sporočila željo po sodelovanju pri sprejetju in uporabi Uredbe št. 44/2001, tako da se ta zanj uporablja.

13 — V nadaljevanju: sodba Spiliada (1987, AC 460). Zdi se, da bi lahko načela, ki jih navaja ta sodba, ustrezala načelom, ki se spoštujejo na Jamajki. V tem smislu glej stališča N. B. Jacksona, prvega toženca v postopku v glavni stvari (točka 25).

14 — Glej str. 476 zgoraj navedene sodbe Spiliada.

15 — Ibidem, str. 474. V tem pogledu je mehanizem *forum non conveniens*, ki se uporablja v tožbi proti tožencu v Angliji (kar v angleškem pravu pomeni uporabo tako imenovanega „običajnega“ pravila o pristojnosti), mogoče primerjati z mehanizmom *forum conveniens*. V skladu z njim lahko angleško sodišče, kadar se vloži tožba proti tožencu, ki ni v Angliji (kar v angleškem pravu pomeni uporabo tako imenovanega „posebnega“ pravila o pristojnosti), zavrne prošnjo, da bi se dovolila vročitev tožbe v tujini, če je tuje sodišče *forum conveniens*, tako da se zadevni postopek ne more nadaljevati v Angliji. V zvezi s tem glej str. od 480 do 482.

27. V skladu z zgoraj navedeno sodbo Spiliada mora angleško sodišče sprejeti naslednje posamezne ukrepe.

28. Prvič, ugotoviti mora, ali je tuje sodišče „jasno in razločno primernejše“¹⁶. S tem opredeli „naravno sodišče spora“, to pomeni „sodišče, s katerim je tožba najtesneje povezana“¹⁷. Navezne okoliščine, ki jih je treba upoštevati, so poleg praktičnih ali finančnih dejavnikov (kot je razpoložljivost prič)¹⁸ tudi dejavniki, kot sta zakon, ki se uporablja v obravnavanem postopku, in kraj stalnega prebivališča strank oziroma sedež njihovih dejavnosti¹⁹.

29. Drugič, potem ko sodnik, ki odloča o sporu, določi tuje sodišče, ki je „jasno in razločno primernejše“, mora preveriti, ali je tožniku zagotovljeno „pravno varstvo“²⁰ na tem sodišču, natančneje „učinkovito pravno varstvo“²¹. Ta zahteva se razlaga omejevalno. Tako se prekinitev odločanja praviloma ne more zavrniti samo zato, ker tožnik tako ne bi bil deležen prednosti, ki jo določa angleško

pravo, kot je visoka odškodnina, učinkovit sistem pridobivanja dokazov in daljši zastalni rok za vložitev tožbe kot v državi zadevnega tujega sodišča²². Po trditvah House of Lords „bi bilo v nasprotju z objektivnim pristopom“, ki je pristop *forum non conveniens*, „če bi tožnik na račun toženca lahko izkoristil prednost procesa v Angliji“²³. Vendar so se v nekaterih zelo posebnih okoliščinah upoštevale pravne ali praktične omejitve možnosti pridobitve storitev pravnega zastopnika pred tujim sodiščem in tudi nemožnosti pridobitve pravne pomoči za nadaljevanje postopka pred navedenim sodiščem, če je takšna pomoč na voljo v Angliji in se izkaže, da bo brez nje tožnik odstopil od tožbe²⁴.

30. V angleškem pravu sodnik, ki odloča o zadevi, tega ne preuči po uradni dolžnosti, ampak samo na pobudo ene od strank²⁵. Obstoj tujega sodišča, ki je enako pristojno ter jasno in razločno primernejše, mora torej dokazati toženec, ki z navedbo ugovora *forum non conveniens* nasprotuje nadaljeva-

16 — Glej str. 477 (točka (c)) zgoraj navedene sodbe Spiliada.

17 — Ibidem, str. 477 in 478 (točka (d)).

18 — Treba je poudariti, da se v državah „common law“ posebna pozornost med obravnavo namenja zaslišanju prič, ki so predvsem izvedenci.

19 — Glej str. 478 [točka (d)] zgoraj navedene sodbe Spiliada.

20 — Ibidem, str. 482.

21 — Ta izraz je House of Lords uporabilo v sodbi, izrečeni po sodbi Spiliada, in sicer v sodbi Lubbe proti Cape plc (2000, 1 WLR, 1545, HL) (v nadaljevanju: sodba Lubbe).

22 — Idem.

23 — Glej str. 482 zgoraj navedene sodbe v zadevi Spiliada.

24 — V zvezi s tem glej sodno prakso House of Lords, ki je navedena v Nuyts, A., *L'exception de forum non conveniens (étude de droit international privé comparé)*, dizertacija ULB, 2001-2002, zvezek II, točka 218. Se natančneje glej sodbo Cornelly proti RTZ Corporation plc (1998, AC 854, str. 873 in 874) in zgoraj navedeno sodbo Lubbe.

25 — Glej zgoraj navedeno delo Nuyts, A., točka 202.

nju postopka pred zadevnim pristojnim sodiščem²⁶. Če je izpolnjen ta prvi pogoj, mora tožnik, ki se želi izogniti učinku zadevnega procesnega ugovora, dokazati, da pred zadevnim tujim sodiščem zadeve ne bo mogel uveljavljati, to pa pomeni, da drugi pogoj za ugoditev navedenemu ugovoru ni izpolnjen.

31. Oba pogoja za uporabo teorije *forum non conveniens* „na podlagi diskrecijske pravice“ preuči sodnik, ki odloča o sporu, tako da ima v zvezi s tem široka pooblastila za odločanje po prostem preudarku.

32. V sedanjem stanju angleškega prava se uporaba te teorije izraža v prekinitvi postopka, torej se postopek začasno ali za nedoločen čas prekine, ne da bi se sodišče izreklo za nepristojno. Iz tega izhaja, da se postopek lahko nadaljuje pred angleškim sodiščem, če bi se na primer izkazalo, da tuje sodišče navsezadnje ne bi bilo pristojno za odločanje o sporu ali da predlagatelj ne bi imel dostopa do učinkovitega pravnega sredstva pred tem sodiščem. Vsa potrebna dokazila v zvezi s tem mora predložiti tožnik, ki želi ponovno začeti postopek.

33. Ponavadi je izključeno, da bi se na podlagi takšne odločitve o prekinitvi odločanja zadeva lahko prenesla ali predložila tujemu sodišču. Tak postopek bi lahko

pomenil, da se mora tuje sodišče izreči za pristojno in da mora odločiti o sporu, če je za odločanje zanj morebiti pristojno. Vendar navadno velja, da sodišča neke države lahko razsojajo samo na podlagi svoje pristojnosti, ne pa na podlagi pristojnosti sodišč druge države. Zato mora tožnik, ki želi vztrajati pri svojih trditvah, storiti vse potrebno za vložitev nove tožbe pred tujim sodiščem.

34. Načeloma lahko pritožbeno sodišče v tej točki razveljavi odločbo sodišča prve stopnje, ki je na podlagi diskrecijske pravice preučilo ugovor *forum non conveniens*, samo če pri preverjanju razlogov, ki jih je upoštevalo sodišče prve stopnje, meni, da je to jasno zlorabilo svojo široko prosto presojo²⁷.

C – Položaj teorije *forum non conveniens* po začetku veljavnosti Bruseljske konvencije v Združenem kraljestvu

35. Bruseljska konvencija, kot je bila spremenjena s Konvencijo o pristopu iz leta 1978, je v Združenem kraljestvu začela veljati 1. januarja 1987.

26 — V angleškem pravu je treba po reformi pravil civilnega postopka iz leta 1998 ugovor *forum non conveniens* navesti *in limine litis*, to pomeni pred kakršnim koli navajanjem vsebinskih obrambnih razlogov, in ne na kateri koli stopnji postopka. V zvezi s tem glej zgoraj navedeno delo Nuyts, A., točka 204.

27 — Glej zgoraj navedeno delo Nuyts, A., točka 208.

36. V ta namen je bil sprejet Civil Jurisdiction and Judgments Act 1982 (zakon iz leta 1982 o pristojnosti in sodnih odločbah v civilnih zadevah). V členu 49 določa, da „nobena od določb tega zakona ne preprečuje britanskemu sodišču v okviru postopka, ki teče pred njim, da bi razglasilo prekinitev postopka ali prekinilo odločanje [...] na podlagi teorije *forum non conveniens* [...]“, če so takšni ukrepi v skladu s Konvencijo iz leta 1968“.

nost, da se angleška sodišča na podlagi teorije *forum non conveniens* odrečejo izvajanju pristojnosti, ki jo imajo na podlagi člena 2 Konvencije (ker ima toženec stalno prebivališče v Združenem kraljestvu), če v državi nepogodbenici obstaja primernejše sodišče in če se z ničemer ne posega v pristojnost sodišč države pogodbenice, ki ni Združeno kraljestvo. Razloge, ki jih je pri utemeljitvi svoje odločitve upoštevalo Court of Appeal, bi lahko povzeli takole.

37. Zaradi takega sklicevanja na morebitno nezdružljivost teorije *forum non conveniens* z Bruseljsko konvencijo so angleška sodišča zelo različno odločala, zlasti če je šlo za uporabo tega ugovora v razmerjih med državo pogodbenico in tretjo državo.

39. Prvič, iz člena 220 Pogodbe EGS, na podlagi katerega je bila sprejeta Bruseljska konvencija, izhaja, da se v njej navedena pravila o pristojnosti lahko uporabljajo samo v razmerjih med državami pogodbenicami³⁰.

38. Tako je Court of Appeal v nasprotju s High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division²⁸, v sodbi v zadevi Harrods (Buenos Aires) Ltd²⁹ dopustilo mož-

40. Še več, če bi bil člen 2 Konvencije zavezujoč v razmerjih med državo pogodbenico in državo nepogodbenico, potem angleško sodišče – ki bi bilo pristojno na podlagi tega člena – ne bi moglo prekiniti odločanja zaradi razlogov, povezanih z obstojem dogovora o pristojnosti ali obstojem litispence ali povezanih pravnih, če alternativno sodišče ne bi bilo v eni od držav pogodbenic. Členi 17, 21 in 22 Bruseljske konvencije, ki določajo mehanizme za delitev pristojnosti na podlagi takih razlogov, se lahko namreč uporabljajo samo v odnosih

28 — V tem smislu glej sodbi v zadevah Berisford plc proti New Hampshire Insurance Co. (1990, 2 QB 631) in Arkwright Mutual Insurance Co. proti Bryanston Insurance Co. Ltd (1990, 2 QB 649). V teh sodbah je High Court razsodilo, da bi bila uporaba mehanizma *forum non conveniens* v nasprotju s kogentnim členom 2 Bruseljske konvencije in bi škodovala enotni uporabi pravil o pristojnosti v državah pogodbenicah.

29 — V nadaljevanju: sodba Harrods (1992, Ch. 72, CA). Ta sodba je bila izrečena v okviru spora med družbo angleškega prava s sedežem v Angliji, ki pa je vse svoje dejavnosti izvajala v Argentini, kjer je imela svoje organe odločanja in nadzorne organe (družba Harrods Buenos Aires) in tudi svojega večinskega delničarja (švicarsko družbo Intercomfinanz), ter njenim manjšinskim delničarjem (švicarsko družbo Ladenimor) glede nesoglasja o upravljanju navedene angleške družbe.

30 — Ibidem, str. 96 in 103.

med sodišči različnih držav pogodbenic. Taki rezultati pa bi bili po mnenju Court of Appeal v nasprotju z namenom avtorjev Bruseljske konvencije. Iz tega bi sledilo, da člen 2 Bruseljske konvencije ne bi mogel biti zavezujoč, če se edini zadevni spor glede pristojnosti nanaša na sodišča ene same države pogodbenice in sodišča tretje države³¹.

41. Navsezadnje naj uporaba teorije *forum non conveniens* v razmerjih med angleškim sodiščem in sodiščem države nepogodbenice ne bi bila v nasprotju s ciljem prostega pretoka sodb v Evropi, ki ga zasleduje Konvencija, ker zadevno angleško sodišče, če se odreče izvajanju svoje pristojnosti, ne bo izdalo nobene sodbe o temelju, ki bi se lahko priznala in izvršila v drugih državah pogodbenicah³².

42. Court of Appeal je na podlagi tega sklenilo, da Bruseljska konvencija ne nasprotuje temu, da angleško sodišče prekine odločanje na podlagi teorije *forum non conveniens*, „če se edino alternativno sodišče nahaja v državi nepogodbenici“³³.

31 — Ibidem, str. 97 in 98.

32 — Ibidem, str. 97.

33 — Ibidem, str. 103 [točka (d)].

43. House of Lords, ki mu je bila predložena pritožba zoper to sodbo, se je odločilo, da se glede tega obrne na Sodišče³⁴. Kot sem že navedel, so bila vsa ta vprašanja za predhodno odločanje nazadnje umaknjena, ker sta stranki mirno rešili spor.

44. Nekaj let pozneje je House of Lords v zgoraj navedeni sodbi Lubbe³⁵ poudarilo, da „odgovor na to vprašanje ni jase“, vendar se raje ni odločilo za vnovično predložitev zadeve Sodišču, ker se teorija *forum non conveniens* ne glede na njegov odgovor v tem primeru nikakor ne bi smela uporabiti, ker

34 — Vprašanja za predhodno odločanje v tej točki so bila:

„1. Ali Konvencija iz leta 1968 ureja pristojnost sodišč države pogodbenice, če ne gre za kolizijo pristojnosti s sodišči druge države pogodbenice?

2. (a) Ali Konvencija iz leta 1968 nasprotuje temu, da če pristojnost sodišča države pogodbenice temelji na členu 2 te konvencije, sodišče uveljavi diskrecijsko pravico, ki jo ima na podlagi nacionalnega zakona, in v korist sodišč tretje države zavrne svojo pristojnost za tožbo proti osebi, ki ima stalno prebivališče na ozemlju te države pogodbenice, če pristojnost, ki jo imajo sodišča drugih držav pogodbenic na podlagi te konvencije, ni vprašljiva?

(b) Ali v primeru pritrdilnega odgovora Konvencija temu nasprotuje v vseh primerih ali samo v nekaterih in, če je tako, v katerih?

3. (a) Ali v primeru pritrdilnega odgovora na drugo vprašanje Konvencija iz leta 1968 kljub temu dovoljuje sodišču države pogodbenice, da uveljavi svojo diskrecijsko pravico, ki jo ima na podlagi nacionalnega zakona, in v korist sodišč tretje države zavrne svojo pristojnost za tožbo proti sosporniku na pasivni strani, ki nima stalnega prebivališča na ozemlju države pogodbenice?

(b) Ali je odgovor na tretje vprašanje drugačen, če se zato, ker sodišče zavrne svojo pristojnost za tožbo proti eni od sospornikov na pasivni strani, predlog zavrne, če je vložen proti drugemu od sospornikov na pasivni strani, ki ima stalno prebivališče na ozemlju zadevne države pogodbenice?“

35 — Glej opombo 21.

tožniki niso imeli dostopa do „alternativnega“ sodišča³⁶.

45. Nekateri so to obrobno pripombo House of Lords razumeli kot resen dvom v utemeljenost sodne prakse, ki jo je v zadevi Harrods sprejelo Court of Appeal³⁷.

II – Dejansko stanje in postopek v glavni stvari

46. A. Owusu, britanski državljani s stalnim prebivališčem v Angliji, je bil 10. oktobra 1997 žrtev zelo hude nezgode med dopustovanjem na Jamajki. Med potapljanjem v morju je na kraju, kjer mu je voda segala do pasu, zadel ob potopljeno plast peska in si pri tem zlomil peto vratno vretence, zaradi česar je postal tetraplegik.

47. Po nezgodi je A. Owusu v Angliji vložil odškodninsko tožbo proti N.B. Jacksonu, prav tako s stalnim prebivališčem v tej državi³⁸. A. Owusu je od njega najel po-

čitniško vilo, v kateri je prebival med dopustom na Jamajki in v bližini katere se je poškodoval. A. Owusu svojo tožbo utemeljuje s trditvijo, da naj bi pogodba, ki je določila, da ima dostop do zasebne plaže, posredno določala tudi to, da naj bi bila plaža ustrezno varna in brez skritih nevarnosti.

48. Prvi toženec se je v obrambo skliceval na ugovor *forum non conveniens* in na podlagi tega zahteval prekinitev odločanja. Poleg tega, da naj bi bil ta spor bolj povezan z Jamajko kot z Anglijo, je prvi toženec tudi trdil, da naj bi njegova zavarovalna polica, ki se nanaša na zagotavljanje nastanitve na Jamajki, krila samo škodo, ki bi jo prisodilo jamajško sodišče, ne pa kako drugo sodišče, ter da bi se vprašanja o načelu odgovornosti in povračilu škode večinoma urejala enako na Jamajki in v Angliji.

49. A. Owusu je pred angleškimi sodišči skušal dokazati tudi odgovornost več jamajških družb. Ta tožba zadeva zlasti Mamme Bay Club Ltd (lastnik, ki uporablja plažo Mamme Bay, do katere je imel dostop A. Owusu)³⁹, The Enchanted Garden Resorts & Spa Ltd (ki vodi počitniško

36 — Glej točko 28 teh sklepnih predlogov.

37 — Glej zlasti zgoraj navedeno delo Nuyts, A., (točka 181) ter Fentiman, R., „Ousting Jurisdiction in the European Judicial Area“, V: *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, 2000, str. 109, in *Stays and the European Conventions: End-Game?*, CLJ 10, 2001, str. 11.

38 — V nadaljevanju: prvi toženec.

39 — V nadaljevanju: tretji toženec.

središče v bližini zadevne plaže, do katere so imeli dostop tudi gostje)⁴⁰ in Town & Country Resorts Ltd (ki vodi velik hotel poleg te plaže in ima dovoljenje za dostop do nje, pod pogojem da zagotavlja njeno upravljanje, vzdrževanje in nadzor)⁴¹.

50. Vse te jamajške družbe so tožene na podlagi deliktne ali kvazideliktne odgovornosti. Očitano jim je, da niso storile vsega potrebnega, da bi bili plavalci opozorjeni na nevarnost potopljenih plasti peska, čeprav bi bilo to še posebej potrebno, saj je britanska turistka dve leti prej v podobnih okoliščinah utrpela enako hudo nezgodo, na podlagi katere je bil pred sodišči Jamajke sprožen odškodninski postopek (ker so vsi toženci bili v tej državi).

51. A. Owusu je v skladu s pravili civilnega postopka, ki veljajo v Angliji, zahteval dovoljenje, da zoper zadevne jamajške družbe vloži tožbo pri angleškem sodišču. Tako dovoljenje mu je izdal angleški sodnik (Deputy District Judge Beevers). Vendar se zdi, da je bila vloga, s katero se je začel postopek, vročena samo trem družbam (in sicer tretjemu, četrtemu in šestemu tožencu).

52. Ti toženci so izpodbijali pristojnost angleškega sodišča, ki mu je bila predložena tožba. Nekatere družbe so zahtevale tudi, naj navedeno sodišče zavrne svojo pristojnost in dovoli nadaljevanje postopka na tujem. Po njihovih trditvah naj bi bila glede na obstoj različnih naveznih okoliščin med sporom in Jamajko pristojna samo jamajska sodišča.

53. S sklepom z dne 16. oktobra 2001 je sodnik Bentley QC (ki je odločal kot Deputy Hight Court Judge v Sheffieldu) zavrnil vse razloge, ki so jih v svojo obrambo navedli toženci.

54. Ker se je prvi toženec skliceval na ugovor *forum non conveniens*, je ocenil, da sodba Sodišča z dne 13. julija 2000 v zadevi Group Josi⁴² nasprotuje odločitvi o prekinitvi postopka samo zato, ker sodišče, ki mu je bila predložena zadeva, ni primerno za odločanje o sporu. V tej sodbi je Sodišče razsodilo, da se pravila o pristojnosti iz Bruseljske konvencije načeloma uporabljajo v sporu, če ima toženec sedež ali stalno prebivališče v državi pogodbenici⁴³. Po mnenju sodišča prve stopnje bi Sodišče s takšno razlago Bruseljske konvencije zanihalo razlago, ki jo je nekaj let prej sprejelo Court of Appeal v zadevi

40 — V nadaljevanju: četrti toženec.

41 — V nadaljevanju: šesti toženec.

42 — C-412/98, Recueil, str. I-5925.

43 — V zvezi s tem se sodnik Bentley QC sklicuje predvsem na točke od 59 do 61 v zgoraj navedeni sodbi v zadevi Group Josi.

Harrods⁴⁴. Ker za razjasnitev te točke ni moglo samo postaviti Sodišču vprašanja za predhodno odločanje⁴⁵, je menilo, da v skladu z zgoraj navedeno sodbo v zadevi Group Josi ne more prekiniti postopka proti N. B. Jacksonu, ker ima ta stalno prebivališče v državi pogodbenici.

stopnje menilo, da je ustrezeni forum za odločanje o celotnem sporu angleški in ne jamajški.

57. Prvi, tretji, četrti in šesti toženec so zoper ta sklep sodišča na prvi stopnji vložili pritožbo pred Court of Appeal.

55. Sodnik na prvi stopnji je zavrnil tudi obrambne razloge drugih tožencev (tretjega, četrtega in šestega toženca), čeprav se naj po eni strani pravila o pristojnosti iz Bruseljske konvencije ne bi nanašala na te tožence v zadevnem sporu in naj bi bilo po drugi strani jamajško sodišče očitno ustrežnejši forum za odločanje o tem sporu kot angleški.

58. Te stranke trdijo, da se Bruseljska konvencija ne uporablja v spornem primeru, tako da navedena konvencija v tem primeru ne more nasprotovati uporabi teorije *forum non conveniens*. V podporo tej trditvi toženci navajajo različne utemeljitve, ki večinoma povzemajo tiste, ki jih je v zgoraj navedeni sodbi v zadevi Harrods upoštevalo Court of Appeal.

56. Po njegovem mnenju bi glede na to, da ni mogoče prekiniti postopka proti prvemu tožencu, morale enako veljati tudi za druge tožence. V nasprotnem primeru bi namreč obstajalo tveganje, da bi različni sodišči dveh držav (Združenega kraljestva in Jamajke), ki bi sodili o istih dejstvih, na podlagi enakih ali podobnih dokazov prišli do različnih ugotovitev. V teh okoliščinah je sodišče prve

59. Tako trdijo, da sistem delitve sodnih pristojnosti, ki ga vzpostavlja Bruseljska konvencija, velja samo v odnosih med državami pogodbenicami, ne pa tudi v odnosih med državo pogodbenico in tretjo državo, pri katerih ne gre za vprašanje delitve pristojnosti z drugo državo pogodbenico.

60. Trdijo tudi, da če bi se člen 2 Konvencije obvezno uporabljal tudi v razmerjih med državo pogodbenico in državo nepogodbenico, bi se moralo angleško sodišče razglasiti za

44 — Glej točke od 35 do 39 teh sklepnih predlogov.

45 — To dejansko izhaja iz člena 2 Protokola z dne 3. junija 1971 o razlagi Konvencije z dne 27. septembra 1968 o sodni pristojnosti ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, ki jo je podalo Sodišče.

pristojno za odločanje o tožbi, vloženi proti osebi s stalnim prebivališčem v Angliji, čeprav bi enak ali podoben postopek že tekel pred sodiščem države nepogodbenice, ali bi bila njegova pristojnost določena sporazumno. Tako bi prišli do rezultata, ki bi bil v nasprotju z namenom Konvencije.

spora o glavni stvari), čeprav Konvencija takih odstopanj izrecno ne predvideva. Tako bi lahko bilo, če postopek, vложен pred sodiščem države pogodbenice, že poteka pred sodiščem države nepogodbenice, če se zadevni spor nanaša na stvarne pravice na nepremičnini, ki je v tretji državi, ali če se stranke sporazumejo, da svoje spore predložijo sodiščem take države.

61. A. Owusu trdi, da se Bruseljska konvencija ne nanaša samo na spore o pristojnosti med sodišči več držav pogodbenic. Omejitev uporabe Konvencije na take spore bi ogrozila glavni cilj člena 2 Konvencije, in sicer zagotovitev pravne varnosti na podlagi predvidljivosti, katero sodišče je pristojno.

III – Pomen in obseg vprašanj za predhodno odločanje

62. Poleg tega A. Owusu s sklicevanjem na zgoraj navedeno sodbo Group Josi trdi, da je splošno pravilo o pristojnosti iz člena 2 Konvencije zavezujoče in dopušča odstopanja samo v primerih, izrecno predvidenih s Konvencijo, to pa ne velja za sporni primer.

64. Court of Appeal je ob upoštevanju trditev, ki so jih predložile stranke, prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

63. Vendar meni, da bi se nekatera odstopanja od člena 2 lahko dovolila v posebnih okoliščinah (ki ne ustrezajo okoliščinam

„1. Če tožnik trdi, da pristojnost temelji na členu 2, ali Bruseljska konvencija iz leta 1968 o sodni pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb nasprotuje temu, da sodišče posamezne države pogodbenice na podlagi svojega nacionalnega prava zavrne pristojnost za odločanje o tožbi

zoper določeno osebo v tej državi v korist sodišč države nepogodbenice:

(a) če se ne postavi vprašanje pristojnosti sodišča druge države pogodbenice Bruseljske konvencije;

(b) če v sporu ni nobenih drugih naveznih okoliščin na drugo državo pogodbenico?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje pod (a) ali (b) pritrdilen, ali Bruseljska konvencija nasprotuje taki zavrnitvi pristojnosti v vseh okoliščinah ali le v določenih okoliščinah in, če je tako, v katerih?“

65. Na podlagi sodne prakse Sodišča po mnenju Court of Appeal na ti vprašanji ni mogoče natančno odgovoriti, niti z zgoraj navedeno sodbo v zadevi Group Josi. Zato navaja, da je imelo večkrat priložnost preučiti takšna vprašanja in potrditi svojo sodno prakso v zadevi Harrods, bodisi v zvezi z Bruseljsko konvencijo ali v zvezi z Lugansko konvencijo⁴⁶.

66. Poleg tega predložitveno sodišče opozarja Sodišče na dejstvo, da če bi to sprejelo

razlago člena 2 Konvencije, ki jo zagovarja tožnik, in če bi samo (predložitveno sodišče) menilo, da je spor med tožnikom in prvim tožencem resničen (ne pa popolnoma izmišljen), bi vprašanje o vključitvi drugih tožencev v angleški postopek lahko povzročilo posebne težave.

67. V primeru združitve bi sodba, izrečena v Angliji, ki bi obravnavala temelj spora in bi se izvršila na Jamajki, lahko kolidirala z nekaterimi pravili, ki veljajo v tej državi na področju priznavanja in izvrševanja tujih sodb. Poleg tega bi v nasprotnem primeru, torej če ne bi bilo združitve, to lahko pomenilo, da angleško in jamajsko sodišče izdala nezdružljivi odločbi, čeprav bi odločali o istem sporu na podlagi istih ali podobnih dokazov⁴⁷.

68. Take ugotovitve v zvezi s tretjim, četrtem in šestim tožencem je predložitveno sodišče omenilo samo kot okoliščine, s katerimi je želelo opozoriti Sodišče, kako bi njegova morebitna razlaga člena 2 Bruseljske konvencije samo glede položaja prvega toženca lahko vplivala na rešitev celotnega spora. Ni namreč sporno, da se za ta del spora, ki se

46 — Glej točko 47 predložitvenega sklepa.

47 — Glej točke od 33 do 35 predložitvenega sklepa.

nanaša na tretjega, četrtega in šestega toženca, ne uporablja člen 2 Bruseljske konvencije, ker imajo te stranke stalno prebivališče v državi nepogodbenici.

niti ni treba preučiti, ali se lahko v tem primeru izključi uporaba člena 2 Bruseljske konvencije, zlasti na podlagi morebitnega „refleksnega učinka“ pravil o izključni pristojnosti člena 16, če so navezne okoliščine iz tega člena na ozemlju države nepogodbenice.

69. Da bi še natančneje določili obseg vprašanj za predhodno odločanje, je treba po zgledu Komisije⁴⁸ poudariti, da se postopek v glavni stvari ne uvršča niti v okvir litispence ali povezanih pravnih, povezanih s postopkom, ki bi začel teči pred sodiščem tretje države, preden bi bil predložen sodišču države pogodbenice, niti v okvir dogovora o pristojnosti v korist sodišč tretje države. Zato ni nujno preučiti, kot to predlagajo tožniki v postopku v glavni stvari (glede na sodbo v zadevi Harrods, ki jo je izreklo Court of Appeal), ali se uporaba člena 2 Bruseljske konvencije v tem primeru lahko izključi.

71. Tako kot A. Owusu, Komisija in vlada Združenega kraljestva (ki so o teh različnih primerih podali ustne izjave) tudi sam menim, da je treba omejiti obseg odgovora Sodišča na to, kar je nujno potrebno za rešitev spora o glavni stvari.

72. V tem smislu predlagam, da se prvo vprašanje za predhodno odločanje preoblikuje, tako da se opozori na različne stopnje problematike, ki jo je treba preučiti, in da se drugo vprašanje za predhodno odločanje razglasi za nedopustno.

70. Poleg tega, kot je poudaril A. Owusu⁴⁹, čeprav se spor o glavni stvari dejansko navezuje na tretjo državo, ni sporno, da je ta povezava drugačna od okoliščin, na katerih v skladu s členom 16 Bruseljske konvencije temelji izključna pristojnost sodišča države pogodbenice. V teh okoliščinah

73. Menim, da je treba prvo vprašanje za predhodno odločanje razdeliti na dve ločeni vprašanji, pri čemer je eno predhodno drugemu, tako da je pred preučitvijo drugega vprašanja treba odgovoriti na prvo. Preden preučimo, ali Bruseljska konvencija nasprotuje temu, da se sodišče države pogodbenice odreče izvajanju pristojnosti, ki jo ima na podlagi člena 2 Bruseljske konvencije, z obrazložitvijo, da bi bilo sodišče države

48 — Glej točki 47 in 48 ter tudi točke od 82 do 88 pisnih stališč Komisije.

49 — Glej točko 32 njegovih pisnih stališč.

nepogodbenice primernejše za odločanje o temelju tega spora, je namreč treba ugotoviti, ali se člen 2 Konvencije, kot to trdi tožnik, dejansko lahko uporabi v tem primeru, tako da pristojnost sodnika, ki mu je bila predložena zadeva, lahko temelji na tem členu.

74. Zato menim, da je treba prvo vprašanje za predhodno odločanje razumeti, kot da je razdeljeno na dva dela, in sicer na naslednji način.

75. Predložitveno sodišče želi s tem vprašanjem v bistvu najprej izvedeti, ali se člen 2 Bruseljske konvencije lahko uporabi, če imata tožnik in toženec stalno prebivališče v isti državi pogodbenici ter če se njun spor pred sodišči te države pogodbenice v določeni meri navezuje na tretjo državo in ne na drugo državo pogodbenico, tako da se edino vprašanje delitve pristojnosti, ki se lahko postavi v tem sporu, pojavlja izključno v razmerjih med sodišči države pogodbenice in sodišči tretje države, ne pa tudi v razmerjih med sodišči različnih držav pogodbenic.

76. Z drugimi besedami, treba je ugotoviti, ali okoliščine postopka v glavni stvari spadajo v okvir ozemeljske ali osebne veljavnosti člena 2 Bruseljske konvencije.

77. Če je odgovor na to predhodno vprašanje pritrdilen, želi predložitveno sodišče v bistvu tudi izvedeti, ali Bruseljska konvencija nasprotuje temu, da se sodišče države pogodbenice, katerega pristojnost izhaja iz člena 2 navedene konvencije, na podlagi diskrecijske pravice odreče izvajanju te pristojnosti z obrazložitvijo, da bi bilo sodišče države nepogodbenice primernejše za odločanje o temelju tega spora, če tako sodišče ni bilo določeno z nobenim dogovorom o pristojnosti, če mu predhodno ni bil predložen noben zahtevek, zaradi katerega bi prišlo do litispence ali povezanih pravnih, in če so okoliščine, ki ta spor navezujejo na to državo nepogodbenico, drugačne od naveznih okoliščin iz člena 16 Bruseljske konvencije.

78. Z drugimi besedami, treba je ugotoviti, ali Bruseljska konvencija nasprotuje uporabi teorije *forum non conveniens* v primeru, kot se obravnava v postopku v glavni stvari.

79. Samo če je odgovor na to zadnje vprašanje pritrdilen, želi predložitveno sodišče s svojim drugim vprašanjem za predhodno odločanje izvedeti, ali Bruseljska konvencija temu nasprotuje v vseh primerih ali samo v nekaterih primerih, in če je tako, v katerih. Menim, da je treba to drugo vprašanje za predhodno odločanje razglasiti za nedopustno.

80. Iz branja predložitvenega sklepa lahko namreč sklepamo, da je namen tega drugega vprašanja za predhodno odločanje predvsem ugotoviti, ali bi Sodišče drugače odgovorilo na prejšnje vprašanje, če bi nastopila liti-spendenca ali bi bila pravda povezana s postopkom, ki bi tekel pred sodiščem tretje države, ali če bi obstajal dogovor o pristojnosti v korist takšnega sodišča ali navezna okoliščina s to državo v smislu člena 16 Bruselske konvencije⁵⁰. Vendar so to, kot sem že navedel, dejanske okoliščine, ki se ne obravnavajo v postopku v glavni stvari.

o splošnih ali hipotetičnih vprašanjih⁵¹. Iz tega sledi, da so taka vprašanja za predhodno odločanje glede na ustaljeno sodno prakso nedopustna. Na podlagi tega sklepam, da je treba razglasiti drugo vprašanje za predhodno odločanje za nedopustno.

IV – Analiza

82. Najprej bom preučil vprašanje o oze-meljski ali osebni veljavnosti člena 2 Bruseljske konvencije (se pravi prvi del prvega vprašanja za predhodno odločanje). Nato bom ob upoštevanju odgovora na to predhodno vprašanje preučil vprašanje o združljivosti teorije *forum non conveniens* z navedeno konvencijo (tj. drugi del prvega vprašanja za predhodno odločanje).

81. Če drugo vprašanje za predhodno odločanje razumemo v tem smislu, je hipotetično, zato ga je treba razglasiti za nedopustnega. Sodišče mora v postopku s predlogom za sprejetje predhodne odločbe preučiti okoliščine, v katerih mu je nacionalni sodnik predložil zadevo, da bi preverilo svojo pristojnost. V zvezi s tem je Sodišče stalno poudarjalo, da „duh sodelovanja, ki mora prevladati v postopkih sprejemanja predhodne odločbe, zahteva, da nacionalno sodišče upošteva nalogo, zaupano Sodišču, ki je v tem, da pomaga pravosodju v državah članicah in ne da oblikuje svetovalna mnenja

A – Ozemeljska ali osebna veljavnost člena 2 Bruselske konvencije

83. Naj spomnim, da se predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali se člen 2

50 — Zdi se, da to izhaja iz točk 44 in 45 predložitvenega sklepa ter tudi točk 48 (odstavki 5), 55 in 56, v katerih so navedene trditve strank v postopku v glavni stvari, ki so, če se spomnimo, večinoma enake trditvam v zadevi Harrods, o katerih se je Court of Appeal že opredelilo.

51 — Glej zlasti sodbe z dne 15. decembra 1995 v zadevi Bosman (C-415/93, Recueil, str. I-4921, točka 59), z dne 13. marca 2001 v zadevi Preussen Elektra (C-379/98, Recueil, str. I-2099, točka 38), z dne 22. januarja 2002 v zadevi Canal Satélite Digital (C-390/99, Recueil, str. I-607, točka 18), z dne 21. marca 2002 v zadevi Cura Anlagen (C-451/99, Recueil, str. I-3193, točka 16) in z dne 30. marca 2004 v zadevi Alabaster (C-147/02, Recueil, str. I-3101, točka 54).

Bruseljske konvencije lahko uporabi, če imata tožnik in toženec stalno prebivališče v isti državi pogodbenici ter če se njun spor pred sodišči te države pogodbenice v določeni meri navezuje na tretjo državo in ne na drugo državo pogodbenico, tako da se edino vprašanje delitve pristojnosti, ki se lahko postavi v tem sporu, postavlja izključno v razmerjih med sodišči države pogodbenice in sodišči tretje države, ne pa tudi v razmerjih med sodišči različnih držav pogodbenic.

84. Okvirno je namen tega vprašanja izvedeti, ali uporabo člena 2 Bruseljske konvencije pogojuje obstoj pravnega razmerja, ki vključuje različne države pogodbenice.

85. Ker Konvencija ni natančno opredelila ozemeljske veljavnosti tega člena, je to vprašanje sprožilo številne, večinoma teoretične razprave, še zlasti potem, ko je Court of Appeal pred približno desetimi leti o tem odločilo v znani zadevi Harrods.

86. Nekatere stranke v postopku v glavni stvari so menile, da bi odgovor na to vprašanje lahko jasno izhajal iz poročila

P. Jenarda o Bruseljski konvenciji⁵² (kot je bila prvotno sprejeta 27. septembra 1968).

87. Zato bom najprej obravnaval poročilo P. Jenarda in razpravo, ki jo je to sprožilo zlasti med pravnimi strokovnjaki. Nato bom postopno preučil besedilo člena 2, splošno sistematiko Konvencije in njene cilje. Na koncu bom analiziral različne razloge, ki so jih nekatere stranke navedle v utemeljitev nasprotovanja uporabi člena 2 Konvencije v postopku o glavni stvari.

1. Poročilo P. Jenarda in obsežna razprava, ki jo je sprožilo

88. Kot sem že navedel, edina uvodna izjava preambule Konvencije določa, da je namen Konvencije „določiti pristojnost [...] sodišč [držav pogodbenic] v mednarodnem pravnem redu [...]“.

89. P. Jenard je v svojem poročilu iz teh določb izpeljal naslednje ugotovitve⁵³:

„[Bruseljska konvencija] spreminja pravila o pristojnosti, ki veljajo v vsaki državi pogodbenici le, če se pojavi tuj element. Tega pojma ne opredeljuje, ker je mednarodna

52 — UL 1979, C 59, str. 1.

53 — Glej str. 8 poročila.

narava pravnega razmerja lahko odvisna od samih okoliščin spora, ki je bil predložen sodišču. Pri postopkih, ki so vloženi pred sodišči države pogodbenice in se nanašajo samo na osebe s stalnim prebivališčem v tej državi, Konvencija načeloma nima nobene vloge; člen 2 se samo sklicuje na pravila o pristojnosti, ki veljajo v tej državi. To pa bi vseeno lahko pomenilo, da ima tovrstni spor mednarodni vidik. Tako bi bilo na primer, če bi bil toženec tujec, v tem primeru bi se lahko uporabilo načelo enakega obravnavanja iz člena 2, drugi odstavek, ali če bi se spor nanašal na področje, ki je v izključni pristojnosti sodišča druge države (člen 16), ali v primeru litispendence ali povezanih pravnih, povezanih s sporom, vloženim pred sodišča druge države (členi od 21 do 23)“.

90. Toženci v postopku v glavni stvari in vlada Združenega kraljestva se sklicujejo na to poročilo, da bi poudarili, da so edina vprašanja o mednarodni pristojnosti, za katera veljajo pravila Bruseljske konvencije, vprašanja, ki se pojavijo med državami pogodbenicami v njihovih vzajemnih razmerjih. Iz tega bi sledilo, da se Konvencija in zlasti člen 2 ne bi mogla uporabiti za spor, ki ne bi vseboval naveznih okoliščin glede več kot ene države pogodbenice, se pravi za pravno razmerje, ki je popolnoma notranje razmerje države pogodbenice ali razmerje zunaj Skupnosti ali ne popolnoma v Skupnosti, z drugimi besedami, razmerje, ki ne bi bilo omejeno na več držav pogodbenic, ampak bi vključevalo državo pogodbenico in tretjo državo.

91. Prvi toženec v postopku v glavni stvari in vlada Združenega kraljestva menita, da tako trditev podpira sodna praksa Sodišča. Sodišče je v sodbi z dne 6. oktobra 1976 v zadevi Tessili⁵⁴ in v sodbi z dne 15. maja 1990 v zadevi Hagen⁵⁵ namreč splošno navedlo, da se pravila o pristojnosti, ki jih določa Konvencija, uporabljajo v razmerjih v *Skupnosti*.

92. Menim, da bi pretiravali, če bi v tej sodni praksi videli izraz splošnega načela, po katerem bi se ozemeljska ali osebna veljavnost vseh pravil o pristojnosti iz Konvencije lahko določila v vseh primerih.

93. V nobeni od obeh zadev namreč ni bilo postavljeno tovrstno vprašanje, tako da Sodišču o tem ni bilo treba odločati. Poleg tega sta se ti zadevi nanašali samo na člen 5(1) in člen 6(2) Konvencije, ne pa na člen 2 kot v postopku v glavni stvari. Kot bo jasno pozneje⁵⁶, člen 5(1) in člen 6(2) navedene konvencije ne povzročata posebnih težav pri razlagi svoje ozemeljske veljavnosti, ker se očitno nanašata na okoliščine, ki nujno vključujejo več držav pogodbenic.

54 — 12/76, Recueil, str. 1473, točka 9.

55 — C-365/88, Recueil, str. I-1845, točka 17.

56 — Glej točki 99 in 100 ter tudi točke od 126 do 131 teh sklepnih predlogov.

94. Na podlagi tega menim, da se Sodišče ni nikoli opredelilo v prid trditve, ki jo je v svojem poročilu razvil P. Jenard in jo zagovarjajo toženci v postopku v glavni stvari, pa tudi vlada Združenega kraljestva in nekateri angleški pravni strokovnjaki⁵⁷.

95. Poleg tega je zanimivo ugotoviti, da ta trditev še zdaleč nima soglasne podpore pri pravnih strokovnjakih. Lahko celo rečemo, da je opaziti močno težnjo v prid popolnoma nasprotni trditvi. Gre za trditev, ki jo je zagovarjal G. Droz, ki je tako kot P. Jenard sodeloval pri pripravi Bruselske konvencije⁵⁸.

96. Po tej trditvi, ki jo zagovarjajo številni avtorji⁵⁹, se izraza iz preambule (torej

določanje pristojnosti sodišč držav članic v *mednarodnem pravnem redu*) ne sme razumeti, kot da je uporaba člena 2 Konvencije odvisna od izpolnitve posebnega pogoja, ki se nanaša na mednarodno naravo zadevnega pravnega razmerja.

97. Kot meni G. Droz, bi bila omejitev uporabe Konvencije na mednarodna razmerja koristna samo, kadar bi nekatera njena pravila o pristojnosti lahko posegla v notranji pravni red. Tako bi se zadevni člen 2 omejil na sklicevanje na notranja pravila o pristojnosti, ki veljajo v državi članici pogodbenici, v kateri ima toženec stalno prebivališče, se pravi na pravila o delitvi ozemeljskih pristojnosti v tej državi. Ne bi bilo torej nobenega tveganja, da bi pravilo iz člena 2 neposredno vplivalo na notranji pravni red.

57 — Za ta del angleške doktrine glej Collins, L., 1990, 106 LQR, str. 538 in 539, ki ga je Court of Appeal navedlo v sodbi v zadevi Harrods (str. 103), in Kaye, P., *Civil jurisdiction and enforcement of foreign judgments*, Professional Books Limited, 1987, str. od 216 do 225.

58 — Glej Droz, G., *Compétence judiciaire et effets des jugements dans le marché commun (Etude de la convention de Bruxelles du 27 septembre 1968)*, 1972, str. od 23 do 25.

59 — Za belgijsko doktrino glej zlasti Rigaux, F., in Fallon, M., *Droit international privé*, Maison Larcier, 2. predelana izdaja, 1993, zvezek II, *Droit positif belge*, str. 173; Weser, M., *Convention communautaire sur la compétence judiciaire et l'exécution des décisions*, CIDC, in Pédone, A., 1975, str. od 215 do 217; za nemško doktrino glej Geimer, R., in Schütze, R., *Internationale Urteilsanerkennung*, C. H. Beck-Sche Verlagbuchhandlung, 1983, zvezek I, 1. Halbband, str. od 220 do 222; Geimer, R., „The right of access to the Courts under the Brussels convention“, V: *Civil Jurisdiction and Judgments in Europe, Proceedings of the Colloquium on the Interpretation of the Brussels Convention by the Court of Justice considered in the context of the European Judicial Area, Luxembourg, 11 and 12 march 1991*, Butterworths, 1992, str. 39 in 40 (v zvezi s sodbo Court of Appeal v zadevi Harrods); za nizozemsko doktrino glej Duintjer Tebbens, H., „The english Court of Appeal in *re Harrods*: An unwelcome Interpretation of the Brussels Convention“, V: *Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil*, Martinus Nijhoff Publishers, 1992, od str. 47 naslednje.

98. Na podlagi tega je avtor presodil, da je za uporabo člena 2 Konvencije popolnoma nepomembno, ali ima tožnik stalno prebivališče v državi pogodbenici, v kateri ima stalno prebivališče toženec, ter ali se razlikuje med mednarodnimi in notranjimi razmerji⁶⁰.

60 — Po mnenju G. Droza bi moralo enako veljati za pravila o izključni pristojnosti iz člena 16 Konvencije.

99. V skladu s tem pristopom je dodal, da posebna pravila o pristojnosti, navedena v členu 5, v nasprotju s splošnim pravilom o pristojnosti iz člena 2 pri nekaterih sporih določajo točno določeno sodišče, na primer sodišče kraja nastanka škodnega dogodka v zadevah v zvezi z deliktno ali kvazideliktno odgovornostjo. Pojasnil je, da enako velja za pravila o pristojnosti v zadevah v zvezi z zavarovanjem (oddelek 3 naslova II Konvencije) in tudi za pravila o potrošniških pogodbah (oddelek 4 naslova II Konvencije).

100. G. Droz je poudaril, da mora biti okvir v teh različnih primerih nujno mednarodni, ker gre izključno za primere, ko je toženec s stalnim prebivališčem v državi pogodbenici tožen v drugi državi pogodbenici. Z drugimi besedami, pomen izraza „v mednarodnem pravnem redu“ iz preambule Konvencije naj bi bil glede teh določb samo deklarativen in ne konstitutiven, tako da naj bi se omejeval na ugotavljanje že dokazanega dogodka, tako da ga ni treba nujno zahtevati, da se prepričamo o njegovem obstoju.

101. Po njegovem mnenju bi bil zadevni izraz lahko pomemben, torej da bi bil njegov pomen konstitutiven, samo če bi imele stranke v postopku stalno prebivališče v isti državi pogodbenici in bi za odločanje o

svojih sporih določile sodišče te države, in sicer če temelj zadevnega spora ne bi imel mednarodnega značaja.

102. Čeprav člen 17 Konvencije priznava samo pod določenimi pogoji izključno pristojnost enega ali več sodišč, določenih z dogovorom o pristojnosti, pa izrecno ne zahteva, da mora biti v zadevnem pravnem razmerju tuj element. Če izhajamo samo iz njegovega besedila, bi se člen 17 torej lahko uporabljal pri izključno notranjih pravnih razmerjih. Samo v takšnem primeru bi se lahko sklicevali na mednarodni značaj pravil o pristojnosti, navedenih v preambuli Bruseljske konvencije, da bi izključili uporabo člena 17⁶¹.

103. Na podlagi te trditve lahko ugotovimo, da uporaba člena 2 Konvencije ni odvisna od obstoja mednarodnega pravnega razmerja ne glede na njegovo obliko, se pravi, da to pravno razmerje vključuje bodisi državo pogodbenico in tretjo državo bodisi dve državi pogodbenici.

61 — Po mnenju večinskega dela pravnih strokovnjakov bi morale enako veljati, če se izbrano sodišče nahaja v državi pogodbenici, ki ni država stalnega prebivališča strank. Notranje pravo naj namreč ponavadi ne bi bilo naklonjeno dogovorom o pristojnosti, tako da bi bilo treba njihovo sprejetje v skladu s členom 17 Konvencije omejiti na pravna razmerja, katerih značaj je sam po sebi mednarodni, ne glede na kraj izbranega sodišča. V tem smislu glej Gaudemet-Tallon, H., *Compétence et exécution des jugements en Europe*, LGDJ, 3. izdaja, 2002, str. 97, ki se sklicuje na različne avtorje.

104. Nekateri so zagovarjali vmesno trditev, da če je mednarodni značaj zadevnega pravnega razmerja pogoj za uporabo člena 2 Konvencije, ni razloga, da ne bi sklepali, da mednarodni značaj, ki izhaja iz odnosa med državo pogodbenico in tretjo državo, ne bi zadostoval za izpolnitev tega pogoja⁶². Takšno trditev je zagovarjala nemška vlada⁶³.

učitve Konvencije. Niti besedilo člena 2 niti splošna sistematika Konvencije namreč ne nasprotujeta temu, da bi se ta člen uporabljal pri pravnem razmerju, ki vključuje samo državo pogodbenico in tretjo državo. Nasprotno, cilji Konvencije poleg tega nasprotujejo temu, da bi bila uporaba navedenega člena 2 odvisna od obstoja pravnega razmerja, ki vključuje več držav pogodbenic, tako da bi bila uporaba tega člena izključena v sporu, ki se nanaša na državo pogodbenico in tretjo državo.

105. Ta kratek pregled različnih navedenih trditev pokaže, da ugotovitve iz poročila P. Jenarda v zvezi z ozemeljsko ali osebno veljavnostjo Konvencije še zdaleč niso splošno sprejete.

2. Besedilo člena 2 Konvencije

106. Po mojem mnenju trditev, ki izhaja iz zadevnega poročila, ne vzdrži temeljite pre-

107. Spomnimo naj, da člen 2 Konvencije določa: „Ob upoštevanju določb te konvencije so osebe s stalnim prebivališčem v državi pogodbenici ne glede na njihovo državljanstvo tožene pred sodišči te države pogodbenice. Za osebe, ki niso državljani države, kjer imajo stalno prebivališče, se uporabljajo pravila o pristojnosti, ki veljajo za državljane te države.“

62 — Glej zlasti Kropholler, J., *Europäisches Zivilprozeßrecht – Kommentar zu EuGVÖ und Lugano-Übereinkommen*, Verlag Recht und Wirtschaft GmbH, 2002, str. 106.

63 — V tej zadevi se je Komisija omejila na zatrjevanje, da uporabe člena 2 Konvencije ne izključuje dejstvo, da ima tožnik stalno prebivališče v isti državi pogodbenici kot prvi toženec ter da se postopek v glavni stvari nanaša na odnos med državo pogodbenico in tretjo državo. Ni zavzela jasnega stališča o vprašanju, ali uporaba člena 2 zahteva, da je spor mednarodni, in če je tako, ali je dovolj, da se zahtevani tuji element nahaja v tretji državi. Zato poudarjam, da je v okviru postopka za pridobitev mnenja 1/03 o prihodnji revidirani Luganski konvenciji trdila (v točki 170 svojih pisnih stališč), da Uredba št. 44/2001 pokriva vsak spor, ki se predloži sodišču države članice in se navezuje na drugo državo, ne glede na to, ali gre za državo članico ali nečlanico. Dodala je, da navedena uredba izključuje iz svojega področja uporabe samo spore, ki so izključno notranji (če se vse navezne okoliščine nanašajo na isto državo).

108. Treba je ugotoviti, da v besedilu tega člena nič ne nakazuje, da je uporaba

opredeljenega pravila o pristojnosti odvisna od pogoja, ki se nanaša na obstoj pravnega razmerja, ki vključuje več držav pogodbenic. Za njegovo uporabo velja samo pogoj, ki se nanaša na stalno prebivališče toženca. Za uporabo člena 2 ob upoštevanju njegovega besedila torej zadostuje, da ima toženec stalno prebivališče v eni od držav pogodbenic.

čemer se je sklicevala zlasti na člen 2 Bruseljske konvencije, je Cour d'appel v Versaillesu (Francija) vprašalo Sodišče, ali se pravila o pristojnosti iz navedene konvencije uporabijo, če ima toženec stalno prebivališče ali sedež v državi pogodbenici, tožnik pa stalno prebivališče v tretji državi. To sodišče je Sodišču predložilo tako vprašanje zato, ker se je spraševalo, ali se pravila Konvencije lahko uporabijo zoper tožnika s stalnim prebivališčem v državi nepogodbenici. Po njegovem bi to namreč pripeljalo do razširitve prava Skupnosti na tretje države⁶⁴.

109. Tako je izrecno navedeno, da državljanstvo toženca ni pomembno. Ni pomembno, ali ima državljanstvo države pogodbenice, kjer ima stalno prebivališče, državljanstvo kake druge države pogodbenice ali državljanstvo tretje države.

110. Čeprav člen 2 tega izrecno ne določa, mora nujno enako veljati tudi za tožnika: njegovo stalno prebivališče ali državljanstvo nista pomembna.

111. Na to je Sodišče opozorilo v zgoraj navedeni sodbi Group Josi v zvezi s sporom med zavarovalnico kanadskega prava s sedežem v Vancouvru (tožnik) in pozavarovalnico belgijskega prava s sedežem v Bruslju (toženec) zaradi njene udeležbe pri pozavarovalnem poslu, ki ji ga je po navodilih zadevne kanadske družbe ponudila družba francoskega prava s sedežem v Franciji. Ker je belgijska družba trdila, da francosko sodišče, ki mu je bila predložena zadeva, ni pristojno, pri

112. Sodišče je v odgovor na to vprašanje za predhodno odločanje razsodilo, da „se kraj stalnega prebivališča tožnika praviloma ne upošteva pri uporabi pravil o pristojnosti, ki jih določa Konvencija, saj je takšna uporaba načeloma odvisna samo od tega, ali ima toženec stalno prebivališče v državi pogodbenici“⁶⁵. Pojasnilo je, da „bi drugače veljalo samo v izjemnih primerih, ko Konvencija *izrecno* določa, da je taka uporaba pravil o pristojnosti odvisna od tega, ali ima tožnik stalno prebivališče v državi pogodbenici“⁶⁶. Sodišče je na podlagi tega sklenilo, da „Konvencija načeloma ne preprečuje uporabe pravil o pristojnosti, ki jih določa, v sporu med tožencem s stalnim prebivališčem v

64 — Glej točko 30.

65 — Ibidem, točka 57.

66 — Ibidem, točka 58 (poudarek dodan).

državi pogodbenici in tožnikom s stalnim prebivališčem v tretji državi⁶⁷.

113. Po mojem mnenju se ta sodna praksa lahko prenese na primer, ko ima tožnik stalno prebivališče v isti državi pogodbenici kot toženec.

114. Dejansko menim, da bi avtorji Konvencije, če bi resnično nameravali izključiti uporabo člena 2 Konvencije v tem primeru, poskrbeli, da bi bilo to *izrecno* navedeno v samem besedilu Konvencije. Vendar ni tako. Tega dejstva ne morejo ovreči ugotovitve iz poročila P. Jenarda, ker obvezujejo samo avtorja, ne pa tudi držav pogodbenic. Menim torej, da se člen 2 Konvencije lahko uporablja tudi, če ima tožnik stalno prebivališče v isti državi pogodbenici kot toženec.

115. Takšna ugotovitev velja tudi, če temelj spora, kot v tem primeru, ni povezan z nobeno drugo državo pogodbenico, ampak samo s tretjo državo.

116. Iz besedila člena 2 namreč izhaja, da se pravilo o pristojnosti, ki ga določa, uporablja

„ob upoštevanju določb te konvencije“. Tako bomo med preučevanjem splošne sistematike Konvencije videli, da to, čeprav se nekatera pravila o pristojnosti – razen pravila iz člena 2 – lahko uporabljajo samo ob posebni predpostavki, da se temelj spora ali položaj strank navezuje na več držav pogodbenic, ne pomeni, da enako velja tudi za člen 2. Trditi nasprotno bi pomenilo ne upoštevati posebnosti teh drugih pravil o pristojnosti.

117. Poleg tega bi s takšno razširitvijo zahteve po obstoju pravnega razmerja, ki vključuje več držav pogodbenic, besedilu člena 2 Konvencije dodali pogoj, ki ga ta ne določa. Takšen dodatek bi bil zelo verjetno v nasprotju z željo avtorjev Konvencije. Nemška vlada je upravičeno poudarila, da če bi avtorji želeli omejiti uporabo člena 2 na primere, ki bi vključevali več držav pogodbenic, bi poskrbeli, da bi se to izrecno navedlo, kot so to storili pri drugih zadevnih pravilih o pristojnosti.

118. Na podlagi tega sklepam, da besedilo člena 2 Konvencije ne nasprotuje temu, da se ta člen uporablja v pravnem razmerju, ki vključuje samo državo pogodbenico in tretjo državo. Takšno razlago potrjuje splošna sistematika Konvencije.

67 — Ibidem, točka 59.

3. Splošna sistematika Konvencije

119. Po mojem mnenju niti splošna sistematika Konvencije ne nasprotuje temu, da se člen 2 navedene konvencije uporablja v pravnem razmerju, ki vključuje izključno državo pogodbenico in tretjo državo.

120. Kot bomo podrobno videli, je območje krajevnih veljavnosti, ki ga uvaja Bruseljska konvencija, območje spremenljive geometrije, ki se lahko – glede na okoliščine in zadevne določbe navedene konvencije – zoži na pravna razmerja, ki vključujejo več držav pogodbenic, ali pa se v svetovnem merilu uporabi v okviru sporov, ki se nanašajo na državo pogodbenico in eno ali celo več tretjih držav.

121. Na podlagi tega sklepam, da čeprav se nekatere določbe Konvencije načeloma lahko uporabljajo samo pri pravnih razmerjih, ki vključujejo več držav pogodbenic, pa splošna sistematika navedene konvencije ne nasprotuje temu, da se člen 2 ne bi uporabljal drugače. Po mojem mnenju iz tega sledi, da se ta člen glede na okoliščine lahko uporabi pri pravnih razmerjih, ki vključujejo več držav pogodbenic, ali pri sporih, ki so povezani z državo pogodbenico in eno ali več tretjimi državami.

122. To stališče bom sedaj razvil tako, da bom postopno preučil različne določbe Konvencije.

123. Najprej je treba opozoriti, da *člen 4, prvi odstavek, Konvencije* določa, da „[se,] [č]e toženec nima stalnega prebivališča v državi pogodbenici [...], ob upoštevanju določb člena 16 Konvencije pristojnost sodišč vsake države pogodbenice določi po pravu te države.“ Z drugimi besedami, če ima toženec stalno prebivališče v tretji državi, se pristojnost sodišča, ki mu je predložena zadeva, načeloma določi s pravili o pristojnosti, ki veljajo v državi pogodbenici, v kateri se nahaja to sodišče, ne pa s pravili o neposredni pristojnosti, ki jih določa Konvencija.

124. Uporaba pravil o neposredni pristojnosti, ki jih določa Konvencija, je torej izključena (ob upoštevanju pravil iz člena 16) samo, če ima toženec stalno prebivališče v tretji državi. Iz tega izhaja, da nič ne nakazuje, da bi bila uporaba pravila o pristojnosti iz člena 2 Konvencije izključena, če bi tožnik in toženec ali eden od tožencev (kot v postopku v glavni stvari) imela stalno prebivališče v isti državi pogodbenici in če bi bilo zadevno pravno razmerje poleg tega povezano s tretjo državo, ne pa z drugo državo pogodbenico (zaradi temelja spora in/ali po potrebi stalnega prebivališča drugih tožencev).

125. Na podlagi tega sklepam, da bi člen 4, prvi pododstavek, Konvencije lahko podprl trditev, da se pravilo o pristojnosti iz člena 2 navedene konvencije lahko uporablja v primeru, kot je ta iz postopka v glavni stvari.

126. Vendar se, kot sem že navedel, nekatera pravila o pristojnosti – razen iz člena 2 – lahko uporabljajo samo, če se temelj spora ali položaj strank navezuje na več držav pogodbenic. Tako je pri *specifičnih pravilih o pristojnosti* iz členov 5 in 6 Konvencije, pa tudi pri *posebnih pravilih o pristojnosti*, naštetih v oddelkih 3 in 4 naslova II navedene konvencije, v zadevah v zvezi z zavarovanjem in potrošniškimi postopki.

127. Vendar je treba opozoriti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso⁶⁸ ta pravila o pristojnosti, specifična ali posebna, odstopajo od načelnega pravila iz člena 2, ker dajejo tožniku možnost, da se v *taksativno naštetih*

primerih odloči, da tožbo vloži in toženca toži pred sodišči države pogodbenice, ki ni država pogodbenica, v kateri ima toženec stalno prebivališče.

128. Ta odstopajoča pravila o pristojnosti ustrezajo bodisi zahtevam po učinkovitosti sodstva in ustrezni ureditvi postopkov ob upoštevanju obstoja neposredne ali posebno tesne zveze med postopkom in sodišči države pogodbenice, ki ni država stalnega prebivališča zadevnega toženca⁶⁹, bodisi skrbi za zaščito nekaterih tožnikov, katerih posebni položaj izjemoma opravičuje sprejetje pristojnosti sodišč države pogodbenice, v kateri imajo stalno prebivališče, ki se v takem primeru nahaja v državi pogodbenici, v kateri toženec nima stalnega prebivališča⁷⁰.

129. Bruseljska konvencija samo v teh posebnih okoliščinah pogojuje uporabo pravil o pristojnosti z obstojem pravnega razmerja,

68 — Glej zlasti sodbe z dne 17. junija 1992 v zadevi Handte (C-26/91, Recueil, str. I-3967, točka 14), z dne 19. januarja 1993 v zadevi Shearson Lehman Hutton (C-89/91, Recueil, str. I-139, točki 15 in 16), z dne 3. julija 1997 v zadevi Benincasa (C-269/95, Recueil, str. I-3767, točka 13), z dne 27. oktobra 1998 v zadevi Réunion européenne in drugi (C-51/97, Recueil, str. I-6511, točka 16), v zgoraj navedeni zadevi Group Josi (točke od 36 do 40) in novejšo z dne 10. junija 2004 v zadevi Kronhofer (C-168/02, ZOdl, str. I-6009, točki 12 in 13).

69 — Glede člena 5, točka 1, v pogodbenih zadevah glej zlasti sodbo z dne 17. januarja 1980 v zadevi Zelger (56/79, Recueil, str. 89, točka 3), glede člena 5, točka 3, v deliktih in kvazideliktih zadevah zlasti sodbo z dne 30. novembra 1976 v zadevi Bier, imenovani „Mines de potasse d'Alsace“ (21/76, Recueil, str. 1735, točka 11), glede člena 6, točka 1, v primeru več tožencev sodbo z dne 27. septembra 1988 v zadevi Kalfelis (189/87, Recueil, str. 5565, točka 11), in glede člena 6, točka 2, v primeru regresne tožbe ali intervencijske tožbe zgoraj navedeno sodbo Hagen (točka 11).

70 — To velja za preživninskega upravičenca (člen 5, točka 2) in potrošnika (člena 13 in 14) ali zavarovanca (členi 8, 9 in 10), ki so pogodbene stranke, za katere velja, da so ekonomsko šibkejši in pravno manj izkušeni kot njihov profesionalni sopogodbениk. Glede ciljev členov 13 in 14 Konvencije glej zlasti sodbo z dne 11. julija 2002 v zadevi Gabriel (C-96/00, Recueil, str. I-6367, točka 39).

povezanega z več državami pogodbenicami, zaradi temelja spora ali stalnega prebivališča strank v sporu.

130. Če je namreč jasno, da uporaba pravil o pristojnosti, ki konkurirajo pravilu, ki temelji na stalnem prebivališču toženca, predpostavlja obstoj navezne okoliščine na državo pogodbenico, ki ni država stalnega prebivališča toženca, je drugače pri pravilu o pristojnosti iz člena 2, ker prav to temelji izključno na takem stalnem prebivališču.

131. Na podlagi tega sklepam, da to, kar velja za uporabo specifičnih ali posebnih pravil o pristojnosti Konvencije, ne velja za uporabo splošnega pravila iz člena 2.

132. Med drugim je zanimiva ugotovitev, da uporaba posebnih pravil o pristojnosti (naštetih v oddelkih 3 in 4 naslova II Konvencije) ne predvideva nujno, da mora toženec dejansko ali resnično imeti stalno prebivališče v državi pogodbenici (v smislu notranjega prava te države, ker pojem stalnega prebivališča ni opredeljen v Konvenciji). Torej se ta pravila o pristojnosti lahko uporabijo, čeprav zadevno pravno razmerje bolj kot dve državi pogodbenici vključuje državo pogodbenico in tretjo državo.

133. Člen 8 (v zadevah v zvezi z zavarovanjem) in člen 13 Konvencije (v zadevah v zvezi s potrošniškimi pogodbami) dejansko določata, da se, če zavarovalnica ali pogodbeni stranka potrošnika nimata stalnega prebivališča v državi pogodbenici, temveč imata v eni od držav pogodbenic podružnico, predstavništvo ali drugo poslovno enoto, v sporih, ki izhajajo iz poslovanja podružnice, predstavništva ali poslovne enote, šteje, da imata sedež v tej državi.

134. Iz teh določb izhaja, da se zavarovalnico ali pogodbeno stranko potrošnika, ki ima sedež v tretji državi, za potrebe uporabe veljavnih varstvenih pravil o pristojnosti obravnava, da ima sedež v državi pogodbenici. S takšno pravno domnevo se lahko izognemo uporabi člena 4 Konvencije, torej učinku pravil o pristojnosti, veljavnih v državi pogodbenici, v kateri se nahaja sodišče, ki mu je predložena zadeva, če ima toženec stalno prebivališče v tretji državi⁷¹.

135. Zato bi bilo pretirano verjeti, da uporaba posebnih pravil o pristojnosti iz oddel-

⁷¹ — To je Sodišče poudarilo v zvezi s členom 13, drugi odstavek, v sodbi z dne 15. septembra 1994 v zadevi Brenner in Noller (C-318/93, Recueil, str. I-4275, točka 18).

kov 3 in 4 naslova II Konvencije nujno spada v okvir pravnega razmerja, ki dejansko ali v pretežni meri vključuje dve državi pogodbenici.

pogodbenici, tako da se ta praviloma lahko uporabijo, tudi če ima tožnik stalno prebivališče v tretji državi.

136. Glede *pravil o izključni pristojnosti* iz člena 16 Konvencije je izrecno navedeno, da se uporabljajo „ne glede na stalno prebivališče“. Ta pravila o pristojnosti, ki odstopajo od splošnega pravila iz člena 2 Konvencije, namreč temeljijo na obstoju posebno tesnih povezav med spornim predmetom in ozemljem države pogodbenice⁷². Tako je na primer pri sporih s področja stvarnih pravic na nepremičninah ali najema nepremičnin. V tem primeru je sporni predmet tesno povezan z državo pogodbenico, v kateri stoji zadevna nepremičnina, tako da so za odločanje o sporu pristojna samo sodišča te države pogodbenice.

138. Na podlagi te sodne prakse lahko trdimo, da se pravila o pristojnosti iz člena 16 Konvencije lahko uporabijo tudi, če ima toženec stalno prebivališče v tretji državi ali celo če vse stranke prebivajo ali imajo sedež v takšni državi⁷⁴.

137. Sodišče je natančno določilo, da se ta pravila o izključni pristojnosti uporabljajo „neodvisno od stalnega prebivališča toženca in tudi tožnika“⁷³. Namen take opredelitve je pokazati, da za uporabo pravil o pristojnosti, ki jih določa Konvencija, načeloma ni nujno, da ima tožnik stalno prebivališče v državi

139. Tako lahko ne glede na posledice morebitnega „refleksnega učinka“ člena 16 navedene konvencije, če bi se ena od naveznih okoliščin iz tega člena navezovala na ozemlje države nepogodbenice⁷⁵, trdim, da se pravila o pristojnosti iz navedenega člena lahko uporabljajo pri pravnih razmerjih, ki so povezana izključno z državo pogodbenico (na podlagi ene od naveznih okoliščin iz navedenega člena) in tretjo državo (na podlagi stalnega prebivališča tožnika in/ali toženca). V tem pogledu je mogoče ozemeljsko ali osebno veljavnost člena 16 primerjati s tisto iz člena 2.

72 — V tem smislu glej zlasti zgoraj navedeno sodbo v zadevi Group Josi (točka 46).

73 — Idem.

74 — Glej zlasti zgoraj navedeno delo Gaudemet-Tallon, H., opomba 61, str. 71.

75 — To vprašanje ostaja odprto. Kot sem navedel že v točki 70, ga puščam ob strani, kajti okoliščine spora o glavni stvari ne zahtevajo njegove preučitve.

140. Enako velja za *pravila Konvencije s področja izrecnega dogovora o pristojnosti*. Izrecno je namreč določeno, da je ta pravila mogoče uporabiti, če ena od strank v dogovoru o pristojnosti prebiva v tretji državi, nekatere od njih (člen 17, prvi pododstavek) ali celo vse stranke (člen 17, drugi odstavek). Zadevna pravila se lahko torej uporabijo izključno v razmerjih med eno ali več tretjimi državami (v kateri/katerih so stranke nastanjene) in državo pogodbenico (v kateri se nahaja izbrano sodišče).

141. Pravila Konvencije o izključnih pristojnostih in o izrecnem dogovoru o pristojnosti je torej mogoče uporabiti pri pravnih razmerjih, ki vključujejo samo državo pogodbenico in eno ali več tretjih držav. To dokazuje, da uporaba vseh pravil o pristojnosti, ki jih določa Konvencija, ni omejena na pravna razmerja, ki vključujejo več držav pogodbenic.

142. Res je, da se druga pravila Bruseljske konvencije s področja *litispence* in *povezanih pravnih*, pa tudi *priznavanja in izvrševanja* lahko uporabljajo v okviru razmerij med različnimi državami pogodbenicami. To jasno izhaja iz besedila člena 21 o litispence,

člena 22 o povezanih pravnih ter členov 25, 26 in 31 o priznavanju in izvrševanju.

143. V skladu z ustaljeno sodno prakso je namreč v interesu učinkovitega sodstva v Skupnosti namen členov 21 in 22 Konvencije izogniti se vzporednim postopkom pred sodišči različnih držav pogodbenic in nasprotujočim si odločbam, ki bi lahko iz njih izšle, da bi kolikor je to mogoče izključili možnost, da odločba, izdana v eni državi pogodbenici, ne bi bila priznana v drugi državi pogodbenici⁷⁶.

144. Poenostavljeni mehanizem priznavanja in izvrševanja sodnih odločb je Bruseljska konvencija uvedla v posebnem okviru, za katerega je značilno medsebojno zaupanje držav članic Skupnosti v njihove pravne sisteme in delovanje sodstva⁷⁷. Tak okvir pa ni nujno značilen za razmerja med državami članicami in tretjimi državami. Zato se ta

⁷⁶ — Glej zlasti sodbi z dne 27. junija 1991 v zadevi *Overseas Union Insurance* in drugi (C-351/89, Recueil, str. I-3317, točka 16) in z dne 9. decembra 2003 v zadevi *Gasser* (C-116/02, Recueil, str. I-14693, točka 41).

⁷⁷ — Glej zgoraj navedeni sodbi *Gasser* in *Turner* (točka 24).

mehanizem Konvencije uporablja samo pri odločbah, ki jih sodišča države članice izdajo za njihovo priznanje in izvršitev v drugi državi članici.

147. Vendar nič ne nasprotuje temu, da bi za načelo o pristojnosti iz člena 2 Konvencije veljalo drugače.

145. Tako je Sodišče v sodbi z dne 20. januarja 1994 v zadevi Owens Bank⁷⁸ razsodilo, da se pravila Konvencije na področju priznavanja in izvrševanja ne uporabljajo v postopkih za razglasitev izvršljivosti sodb, izdanih v tretji državi. Na podlagi tega je sklepalo, da pravila o litispendenci in povezanih pravnih ne morejo rešiti težav, ki se pojavijo v okviru vzporednih postopkov v različnih državah pogodbenicah, katerih predmet je priznavanje in izvrševanje sodb, izdanih v kaki tretji državi⁷⁹.

146. Ugotoviti je torej treba, da je pravila Bruseljske konvencije s področja litispendence in povezanih pravnih ter tudi priznavanja in izvrševanja načeloma mogoče uporabiti samo v razmerjih med različnimi državami pogodbenicami.

148. Poleg tega je treba pojasniti, da zadevna pravila niso vedno omejena samo na razmerja med več državami pogodbenicami, ker se lahko uporabljajo tudi za spore, ki bi se navezovali na državo pogodbenico in tretjo državo.

149. Pri pravilih s področja litispendence in povezanih pravnih za uporabo členov 21 ali 22 namreč ni nujno, da ima ena ali druga stranka v postopku stalno prebivališče v državi pogodbenici. Na to je Sodišče opozorilo v zgoraj navedeni sodbi Overseas Union Insurance in drugi glede člena 21, ko je razsodilo, da „se mora ta določba uporabiti, če pristojnost sodišča določa sama Konvencija in tudi če ta v skladu s členom 4 Konvencije izhaja iz zakonodaje države pogodbenice“, se pravi, če ima toženec stalno prebivališče v tretji državi⁸⁰. Enako velja za člen 22, če ni določb, ki bi glede tega nalagale kakršne koli zahteve.

78 — C-129/92, Recueil, str. I-117, točka 25.

79 — Ibidem, točka 37.

80 — Glej točko 14.

150. Kot sta poudarili nemška vlada in Komisija, se tudi pravila Konvencije s področja priznavanja in izvrševanja sodnih odločb lahko uporabljajo ne glede na to, na katero glavno sodno pristojnost so se oprla sodišča, ki so izdala zadevne odločbe. Taka pristojnost lahko izhaja iz Konvencije ali zakonodaje države pogodbenice, v kateri se nahajajo zadevna sodišča.

sodišča države pogodbenice izdajo za njihovo priznanje ali izvršitev v drugi državi pogodbenici, pa je kljub temu res, da so lahko spori, na katere se nanašajo zadevni postopki ali odločbe, izključno notranji ali mednarodni v smislu, da vključujejo državo pogodbenico in tretjo državo ter ne vedno dveh držav pogodbenic.

151. Iz tega izhaja, da za uporabo teh pravil Konvencije ni pomembno, ali se zadevni spor navezuje na eno samo državo pogodbenico⁸¹, na več držav pogodbenic ali na državo pogodbenico in tretjo državo.

153. Sicer pa so avtorji Konvencije prav zato, ker so zadevni spori lahko povezani s tretjimi državami, menili, da je treba določiti nekatera posebna pravila na področju priznavanja.

152. Z drugimi besedami, čeprav iz njihovega besedila jasno izhaja, da se pravila Konvencije s področja litispence in povezanih pravnih priznavanja in izvrševanja uporabljajo v razmerjih med različnimi državami pogodbenicami, če se nanašajo na postopke, ki tečejo pred sodišči različnih držav pogodbenic, ali na odločbe, ki jih

154. Tako člen 27, točka 5, Konvencije določa, da se odločba, izdana v državi pogodbenici, ne prizna v drugi državi pogodbenici (država, v kateri se zahteva priznanje), če je ta odločba nezdružljiva z odločbo, ki je bila predhodno izdana v tretji državi med istimi strankami in v sporu z istim zahtevkom, če odločba zadevne tretje države izpolnjuje pogoje za priznanje v državi, v kateri se zahteva priznanje (bodisi na podlagi skupnega mednarodnega prava države, v kateri se zahteva priznanje, bodisi na podlagi mednarodnih sporazumov, ki jih je ta sklenila).

81 — V tem smislu glej sodbo z dne 11. junija 1985 v zadevi Debaecker in Plouvier (49/84, Recueil str. 1779) glede uporabe člena 27, točka 2, Konvencije v okviru nizozemskega priznanja odločbe, ki jo je belgijsko sodišče izdalo v sporu med strankama s stalnim prebivališčem v Belgiji glede oddaje nepremičnine, ki je prav tako v Belgiji.

155. Poleg tega iz člena 28, prvi odstavek, v povezavi s členom 59, prvi odstavek, Konvencije izhaja, da ima država pogodbenica pravico, da na podlagi odstopajočega pravila o pristojnosti, ki velja v tej državi (v skladu s členom 4 Konvencije), ne prizna odločbe sodišč druge države pogodbenice zoper toženca, ki ima stalno ali običajno prebivališče na ozemlju tretje države, če je država, v kateri se zahteva priznanje, s to tretjo državo sklenila sporazum, s katerim se je zavezala, da v takem primeru ne bo priznala take odločbe.

156. Konvencija je tak blokirni mehanizem predvidela, da bi se odzvala na zaskrbljenost nekaterih tretjih držav zaradi pričakovanega izvajanja pravil Bruseljske konvencije, katerih namen je v Skupnosti zagotoviti prosti pretok sodb zoper tožencem v zadevnih tretjih državah⁸².

157. Vse te ugotovitve kažejo, da pravosodno območje, ki ga uvaja Bruseljska konvencija, sega prek zunanjih meja Skupnosti držav pogodbenic. Tako lahko kot profesor Gaudemet-Tallon rečemo, „da bi bilo napačno in

preveč poenostavljeno verjeti, da evropski sistemi in sistemi tretjih držav obstajajo drug ob drugem, ne da bi se sploh srečali, da se ne zmenijo drug za drugega [...]; nasprotno, priložnosti za srečanja in vzajemne vplive so številne in pogosto postavljajo težka vprašanja“⁸³.

158. Na podlagi tega sklepam, da splošna sistematika Konvencije ne nasprotuje temu, da bi se člen 2 navedene konvencije uporabljal pri sporih, ki se navezujejo samo na državo pogodbenico in tretjo državo. Takšen sklep glede ozemeljske in osebne veljavnosti člena 2 velja še toliko bolj, če upoštevamo cilje Konvencije.

4. Cilji Konvencije

159. Iz besedila preambule Bruseljske konvencije izhaja, da je njen cilj „v Skupnosti okrepiti pravno varstvo oseb, ki so tu nastanjene“. V preambuli je tudi navedeno, da Konvencija v ta namen določa skupna pravila o sodni pristojnosti za države po-

82 — Glede tega glej Juenger, F., *La Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968 et la courtoisie internationale – Réflexions d'un Américain*, RC, 1983, str. 37.

83 — „Les frontières extérieures de l'espace judiciaire européen: quelques repères“, V: *E Pluribus Unum – Liber Amicorum Georges A. L. Droz*, Martinus Nijhoff Publishers, 1996, str. 85, še zlasti str. 103 in 104.

godbenice ter tudi pravila za poenostavitev priznavanja sodnih odločb in uvedbo hitrega postopka za zagotovitev njihovega izvajanja.

skladu z ustaljeno sodno prakso⁸⁶ tudi eden od ciljev Bruseljske konvencije.

160. Sodišče je pojasnilo smisel tega cilja Konvencije, zlasti glede skupnih pravil o pristojnosti, določenih v njej. Menilo je, da okrepitev pravnega varstva oseb, nastanjenih v Skupnosti, pomeni, da na podlagi teh pravil „[...] tožnik lahko *zlahka* določi sodišče, pred katerim lahko toži, hkrati pa lahko toženec *razumno* predvidi sodišče, pred katerim je lahko tožen“⁸⁴. Sodišče je tudi ta pravila opredelilo, kot da je z njimi „mogoče zagotoviti določeno *gotovost* glede delitve pristojnosti med različna nacionalna sodišča, ki bi lahko odločala o določenem sporu“⁸⁵.

161. Samo pravila o pristojnosti, ki izpolnjujejo te zahteve, namreč lahko zagotovijo spoštovanje načela pravne varnosti, ki je v

162. Po mojem mnenju ta dva cilja Konvencije, tako cilj okrepitve pravnega varstva oseb v Skupnosti kot tudi cilj, ki se nanaša na spoštovanje načela pravne varnosti, nasprotujeta temu, da bi bila uporaba člena 2 Konvencije odvisna od obstoja spora, ki bi se navezoval na različne države pogodbence.

163. Dejansko bi takšna zahteva neizogibno otežila izvajanje pravila o pristojnosti iz člena 2, čeprav je to pravilo tako imenovan „ključni člen“ sistema, ki ga vzpostavlja Konvencija.

164. Ugotavljanje, ali gre za spor, ki ne presega dimenzij Skupnosti, se lahko izkaže kot zelo zahtevna naloga. Ob tem se lahko pojavijo številna vprašanja: Katera merila bi bilo treba upoštevati? V katerih primerih se lahko šteje, da se spor dejansko ali zadostno navezuje na več držav pogodbence? Bi bilo treba določiti prednostno razvrstitev različ-

84 — Glej zlasti sodbe z dne 4. marca 1982 v zadevi Effer (38/81, Recueil, str. 825, točka 6), z dne 13. julija 1993 v zadevi Mulox IBC (C-125/92, Recueil, str. I-4075, točka 11), v zgoraj navedeni zadevi Benincasa (točka 26), z dne 17. septembra 2002 v zadevi Tacconi (C-334/00, Recueil, str. I-7357, točka 20), z dne 5. februarja 2004 v zadevi DFDŠ Torline (C-18/02, Recueil, str. I-1417, točka 36) in v zgoraj navedeni zadevi Kronhofer (točka 20).

85 — Glej zlasti sodbi z dne 29. junija 1994 v zadevi Custom Made Commercial (C-288/92, Recueil, str. I-2913, točka 15) in z dne 19. februarja 2002 v zadevi Besix (C-256/00, Recueil, str. I-1699, točka 25).

86 — Glej zlasti zgoraj navedene sodbe v zadevah Effer (točka 6), Owens Bank (točka 32), Custom Made Commercial (točka 18), Besix (točke od 24 do 26) ter tudi sodbi z dne 28. septembra 1999 v zadevi GIE Groupe Concorde in drugi (C-440/97, Recueil, str. I-6307, točka 23) in z dne 6. junija 2002 v zadevi Italian Leather (C-80/00, Recueil, str. I-4995, točka 51).

nih meril, ki jih je treba upoštevati? Bi bila nekatera merila pomembnejša ali primernejša od drugih? Kdaj bi bilo treba oceniti zadevni primer: na dan njegovega nastanka, na dan vložitve tožbe ali na dan, ko bi pristojni sodnik moral odločiti o zadevi? Ali bi bilo dovolj, če se sam spor ne bi že vsebinsko navezoval na več držav pogodbenic, da bi tožnik (s stalnim prebivališčem v državi pogodbenici, ki ne bila država stalnega prebivališča toženca in na katero bi se v celoti ali delno navezoval temelj spora) v zadevnem obdobju spremenil stalno prebivališče in se naselil v tej isti državi pogodbenici, da bi bila uporaba člena 2 Konvencije tako izključena? Ali bi se v nasprotnem primeru tožnik s stalnim prebivališčem v tej isti državi pogodbenici moral v zadevnem obdobju naseliti v drugi državi pogodbenici, da bi se ta člen le lahko uporabil?

165. Tako številna občutljiva vprašanja bi si zelo verjetno postavljale stranke v postopku in tudi sodnik, ki bi mu bila predložena zadeva, če bi bila uporaba člena 2 Konvencije odvisna od obstoja pravnega razmerja med več državami pogodbenicami.

166. V takem primeru si težko zamišljam, kako bi lahko še naprej menili, da na podlagi splošnega pravila o pristojnosti iz člena 2

tožnik lahko *zlahka* določi sodišče, pred katerim lahko toži, hkrati pa lahko toženec *razumno* predvidi sodišče, pred katerim je lahko tožen. V nasprotju z zahtevami Sodišča še zdaleč ne bi dosegli *gotovosti* o delitvi pristojnosti med različnimi nacionalnimi sodišči, ki bi lahko odločala o določenem sporu. Tak vidik ne bi upošteval cilja Konvencije okrepiti pravno varstvo oseb v Skupnosti, in tudi cilja, povezanega s spoštovanjem načela pravne varnosti.

167. Tak sklep velja še toliko bolj, ker bi lahko vprašanje, ali ima zadevni spor zgolj dimenzijo Skupnosti, hitro postalo „jabolko spora“, se pravi, da bi povzročilo številna nesoglasja med strankami ter bi zato vodilo k uporabi pravnih sredstev samo v zvezi s tem predhodnim vprašanjem in brez vsakršne povezave s samim temeljem spora. Očitno je, da taka možnost povečanja števila postopkov še zdaleč ni v korist pravni varnosti. Poleg tega ni izključeno, da nekateri toženci ne bi izkoriščali tega vprašanja za popolnoma očitno zavlačevanje postopkov, kar bi bilo v nasprotju s krepitvijo pravnega varstva tožnikov.

168. Poleg teh ugotovitev se je na splošno treba zavedati, da je mednarodno zasebno pravo področje, ki še zdaleč ni *zlahka* obvladljivo. Bruseljska konvencija je odraz prizadevanja za poenostavitev pravil, veljav-

nih v različnih državah pogodbenicah na področju sodne pristojnosti, ter tudi priznavanja in izvrševanja. Taka poenostavitev prispeva k spodbujanju pravne varnosti, kar je v interesu pravnih naslovnikov. Njen namen je tudi olajšati nalogo nacionalnega sodišča pri vodenju postopkov. Zato je priporočljivo, da se v ta sistem Konvencije ne uvedejo elementi, ki bi lahko resno zapletli njegovo delovanje.

169. Poleg tega ne glede na zapletenost vprašanja o skupnostni dimenziji spora menim, da bi se neizogibno zmanjšalo število primerov, v katerih bi se člen 2 Konvencije lahko uporabil, če bi bila uporaba tega člena odvisna od določitve take značilnosti.

170. Kot je pojasnilo že Sodišče, se to splošno pravilo razlaga s tem, da tožencu omogoča načeloma lažjo obrambo⁸⁷. Tako prispeva h krepitvi njenega pravnega varstva. Prav zaradi zagotovil glede spoštovanja pravice do obrambe, ki jo ima toženec v prvotnem postopku, je Konvencija zelo liberalna na področju priznavanja in izvr-

ševanja sodnih odločb⁸⁸. Splošno pravilo o pristojnosti iz člena 2 je torej temeljno pravilo, na katero se Konvencija zelo opira.

171. Sodišče je na podlagi ustaljene sodne prakse iz tega sklepalo, da se pravila o pristojnosti, ki odstopajo od tega splošnega pravila, ne morejo razlagati tako, da presegajo primere, ki jih *izrecno* določa Konvencija⁸⁹. Vendar bi prišli do smiselno primerljivega zaključka, če bi bila uporaba člena 2 Konvencije izključena, ker se zadevno pravno razmerje ne bi navezovalo na več držav pogodbenic.

172. V tem primeru bi bil toženec, čeprav ima stalno prebivališče v državi pogodbenici, namreč izpostavljen učinkom odstopajočih pravil o pristojnosti, veljavnih v kaki drugi državi pogodbenici, tako da bi bil lahko tožen pred sodišči te države na primer že zaradi začasnega zadrževanja na ozemlju te države (tako je v angleškem pravu), lastništva nekaterih nepremičnin na tem ozemlju (tako je v nemškem pravu) ali dejstva, da je tožnik državljan te države (tako je v francoskem

87 — Glej zlasti zgoraj navedeni sodbi v zadevah Handte (točka 14) in Group Josi (točka 35).

88 — Glej zlasti sodbo z dne 21. maja 1980 v zadevi Denilauler (125/79, Recueil, str. 1553, točka 13).

89 — Glej zlasti zgoraj navedeni sodbi v zadevah Handte (točka 14) in Group Josi (točka 36).

pravu). Toženec s stalnim prebivališčem v državi pogodbenici bi bil torej podvržen enakemu režimu, kot je tisti, ki v skladu s členom 4 Konvencije velja izključno za toženca s stalnim prebivališčem v državi nepogodbenici.

5. Zatrjevano ovire za uporabo člena 2 Konvencije v pravnem razmerju, ki se navezuje samo na državo pogodbenico in tretjo državo

173. Tako bi šlo za odstopanje od splošnega pravila iz člena 2 v primeru, ki ne samo, da ne bi bil *izrecno* določen s Konvencijo, ampak bi ga ta glede na enega svojih ciljev sicer posredno, vendar nujno izključevala.

177. Ovire, ki so jih toženci v postopku v glavni stvari in vlada Združenega kraljestva navedli, da bi nasprotovali sprejetju zadevne trditve, večinoma izhajajo iz prava Skupnosti. V tem smislu so bile navedene tudi ugotovitve, povezane z mednarodnim pravom. Pred preučitvijo ugotovitev, ki izhajajo iz prava Skupnosti, bom na kratko preučil še slednje.

174. Iz tega izhaja, da bi z omejitvijo uporabe člena 2 na spore z zgolj skupnostno dimenzijo neupravičeno zmanjšali obseg tega člena, kar je v nasprotju s ciljem Konvencije okrepiti pravno varnost oseb, ki so nastanjene v Skupnosti, zlasti pravne varnosti toženca.

a) Zatrjevano ovire, ki izhajajo iz mednarodnega prava

175. Skratka, menim, da poleg tega, da besedilo člena 2 in splošna sistematika Konvencije ne nasprotujeta uporabi tega člena v sporu, ki se navezuje samo na državo pogodbenico in tretjo državo, tudi cilji Konvencije določajo takšno uporabo navedenega člena.

178. Po mnenju tožencev v postopku v glavni stvari⁹⁰ se Bruseljska konvencija ne uporablja univerzalno. Bila naj bi samo sporazum med državami pogodbenicami v njihovih vzajemnih razmerjih. Tako utemeljevanje se ne nanaša samo na Bruseljsko konvencijo, temveč tudi na splošnejše vpra-

176. Ker so nekatere stranke trdile, da več ovir nasprotuje sprejetju te trditve, jih je treba zdaj preučiti.

90 — Točka 48 predložitvenega sklepa.

šanje o mednarodnem pogodbenem pravu. Vlada Združenega kraljestva se je prav tako izrekla v tem smislu⁹¹.

jo zagovarjam, nista v nasprotju z načelom relativnega učinka pogodb.

179. V zvezi s tem naj pojasnim, da navadno velja, da mednarodni sporazum neko državo zavezuje samo, če se sama s tem strinja. Z drugimi besedami, mednarodni sporazum v skladu z načelom relativnega učinka pogodb ne določa niti obveznosti niti pravic države, ki se s tem ne strinja⁹².

180. Torej ni sporno, da Bruseljska konvencija ne nalaga nobenih obveznosti državam, ki se ne strinjajo, da jih zavezuje. Obveznosti, ki jih bodisi na področju dodelitve pristojnosti bodisi na področju priznavanja in izvrševanja odločb določa navedena konvencija, se namreč nanašajo samo na države pogodbenice in njihova sodišča.

182. Vendar lahko ta konvencija, kot smo videli, nekatere svoje učinke razširi tudi na tretje države, predvsem na področju dodelitve pristojnosti. Pravila, ki jih Konvencija določa na tem področju, kot je tisto iz člena 2, se tako lahko uporabljajo v sporih, katerih posamezne okoliščine se navezujejo na tretje države.

183. Vendar tak primer ni popolnoma nov. Dogaja se namreč, da države, ki so pogodbenice neke mednarodne konvencije, pooblastijo ena drugo za izvrševanje nekaterih pristojnosti v zvezi z državljani tretjih držav v primerih, v katerih so te imele dotlej izključno pristojnost. To na primer velja za več konvencij o varstvu morskega okolja⁹³.

184. Na področju mednarodnega zasebnega prava to velja na primer tudi za Rimsko konvencijo z dne 19. junija 1980 o uporabi prava pri pogodbenih obligacijskih razmerjih⁹⁴. Člen 1(1) namreč določa, da se enotna pravila iz navedene konvencije uporabljajo

181. V tem pogledu niti predmet Bruseljske konvencije na splošno niti razlaga člena 2, ki

91 — Točka 21 pisnih stališč.

92 — Glej Quoc Dinh, N., Daillier, P., in Pellet, A., *Droit international public*, 6. popolnoma predelana izdaja, 1999, LGDJ, str. 239 in naslednje.

93 — Glej zgoraj navedeno delo Quoc Dinh, N., Daillier, P., in Pellet, A., str. 249. Sklicuje se zlasti na Bruseljsko konvencijo z dne 29. novembra 1969 o intervenciji na odprtem morju v primeru nesreče, ki jo povzroči ali utegne povzročiti onesnaženje z olji. Države podpisnice te konvencije si pridržujejo pravico do intervencij na odprtem morju vzdolž svojih obal tudi glede plovil, ki plujejo pod zastavo tretjih držav.

94 — UL 1980, L 266, str. 1.

(pri pogodbenih obligacijskih razmerjih) v primerih kolizije pravnih redov. Za uporabo enotnih pravil navedene konvencije tako zadostuje, da zadevni primer povzroči kolizijo več pravnih sistemov. Pri tem ni pomembno, ali se tak primer navezuje na več držav pogodbenic ali pa na državo pogodbenico in tretjo državo⁹⁵.

morebitni uporabi pravil o pristojnosti iz Bruselske konvencije, kot je pravilo iz člena 2, v sporih, katerih se posamezne okoliščine navezujejo na tretje države. Menim, da enako velja za pravo Skupnosti.

b) Zatrjevane ovire, ki izhajajo iz prava Skupnosti

185. Poleg tega je univerzalna uporaba enotnih pravil Rimske konvencije še posebej izrazita, ker se v skladu s členom 2 na podlagi kolizijskih pravil, ki jih določa, lahko uporabi pravo države nepogodbenice⁹⁶. V tem pogledu so učinki te konvencije za tretje države še veliko daljnosežnejši od učinkov Bruselske konvencije, ker je, kot smo videli, namen v njej določenih kolizijskih pravil zgolj kot pristojna sodišča določiti sodišča držav pogodbenic, ne pa tudi sodišča tretjih držav.

186. Na podlagi tega sklepam, da v mednarodnem pravu ni ničesar, kar bi nasprotovalo

187. Prvi toženec in vlada Združenega kraljestva trdita, da se temeljne svoboščine, ki jih zagotavlja Pogodba ES, ne morejo uporabiti v povsem notranjepravnih primerih, torej v primerih, ki nimajo čezmejnega značaja med več državami članicami. Po analogiji bi iz tega sledilo, da se pravilo o pristojnosti iz člena 2 Bruselske konvencije, ki je dobesedno povzeto v Uredbi št. 44/2001, ne more uporabiti v postopku v glavni stvari, če se ta ne navezuje na več držav pogodbenic. Tako pravilo o pristojnosti bi bilo namreč samo eden od instrumentov za doseg cilja prostega pretoka sodb med državami pogodbenicami, za katerega si prizadevata Konvencija in Uredba glede držav članic, tako da bi bila uporaba člena 2 Konvencije ustrezno odvisna od obstoja čezmejnega spora, ki bi se navezoval na več držav pogodbenic.

188. Tako utemeljevanje me ne prepriča.

95 — V zvezi s tem glej poročilo o Rimski konvenciji, ki sta ga skupaj pripravila Giuliano in Lagarde (UL 1980, C 282, str. 1). Glej še zlasti točko 8 uvodnih ugotovitev in tudi opombe k členoma 1(1) in 2 navedene konvencije.

96 — V zvezi s tem glej opombo k členu 2 Rimske konvencije v zgoraj navedenem poročilu in tudi Jacquet, J.-M., „Aperçu de la convention de Rome“, V: *L'eupéanisation du droit international privé*, Académie de droit européen de Trèves, 1996, str. 21.

189. Seveda je Sodišče v sodbi z dne 10. februarja 1994 v zadevi Mund & Fester⁹⁷ razsodilo, da je namen člena 220, četrta alineja, Pogodbe, na podlagi katerega je bila sprejeta Bruseljska konvencija, „poenostaviti delovanje skupnega trga s sprejetjem pravil o pristojnosti za spore, ki se nanašajo nanj, ter v največji možni meri odpraviti težave, povezane s priznanjem in izvrševanjem sodb v državah pogodbenicah“. Na podlagi tega je Sodišče sklepalo, da se določbe Konvencije navezujejo na Pogodbo⁹⁸.

190. S takim sklepom se lahko samo strinjamo, ker je, kot je generalni pravobranilec Tesauro poudaril v svojih sklepnih predlogih v zgoraj navedeni zadevi Mund & Fester, „prost pretok sodb temeljnega pomena za izogibanje težavam, s katerimi bi se pri delovanju skupnega trga lahko srečevali, če individualnih pravic, ki izhajajo iz številnih pravnih razmerij, ki se oblikujejo na tem trgu, ne bi bilo možno ugotoviti in uveljavljati – po potrebi tudi po sodni poti – enostavno“⁹⁹.

191. Vendar na podlagi tega ne moremo sklepati, kot to zatrjuje vlada Združenega kraljestva¹⁰⁰, da je namen enotnih pravil o

pristojnosti, ki jih določa Konvencija, reševati samo pozitivne spore o pristojnosti (dejanske ali možne) med sodišči različnih držav pogodbenic, samo zato, da bi se izognili temu, da bi morala sodišča države pogodbenice priznati ali potrditi izvršljivost odločb sodišč druge države pogodbenice, če bi sodišča države, v kateri se zahteva priznanje ali izvršitev, na podlagi zakonov te države tudi menila, da so pristojna za odločanje o sporih, v katerih so bile izdane zadevne odločbe.

192. Če bi enotna pravila o pristojnosti omejili samo na ta namen, namreč ne bi, kot smo že videli, upoštevali niti splošne sistematike niti ciljev Konvencije, ki so krepiti varstvo oseb, nastanjenih v Skupnosti, in spoštovati načela pravne varnosti.

193. Menim, da tej analizi ni mogoče ugovarjati na podlagi dejstva, da je Bruseljsko konvencijo nadomestila Uredba št. 44/2001, torej pravni akt Skupnosti, sprejet na podlagi in za uporabo nekaterih določb iz Pogodbe. Temu v prid govori več dejavnikov.

194. Kot je poudarjeno v deveti uvodni izjavi te uredbe, je najprej treba zagotoviti konti-

97 — C-398/92, Recueil, str. I-467, točka 11 (poudarek dodan).

98 — Glej točko 12. V tem smislu glej tudi zgoraj navedeno sodbo v zadevi Tessili (točka 9).

99 — Glej točko 8.

100 — Glej točko 24 njenih pisnih stališč.

nuiteto med Konvencijo in navedeno uredbo, zlasti glede razlage določb zadevne konvencije s strani Sodišča. Če bi Sodišče razlagalo enotna pravila o pristojnosti, ki jih določa Uredba, kot da je njihov edini namen reševati spore o pristojnosti med sodišči različnih držav pogodbenic, bi se takšna razlaga oddaljila od obsežne sodne prakse Sodišča o Konvenciji, zlasti glede njenih ciljev (ki se nanašajo na okrepitev pravnega varstva oseb, nastanjenih v Skupnosti, in spoštovanje načela pravne varnosti). Pri tem bi torej šlo za obrat v sodni praksi, kar bi bilo v očitnem nasprotju s prizadevanjem zakonodajalca Skupnosti, da zagotovi kontinuiteto v razlagi obeh besedil. Ne da bi hotel vnaprej presoјati morebitno sodno prakso Sodišča v zvezi z ozemeljsko ali osebno veljavnostjo člena 2 Uredbe, samo pravim, da si težko predstavljam, da bi se Sodišče lotilo takega obrata sodne prakse.

196. Kot je poudarjeno v drugi in osmi uvodni izjavi Uredbe, je namreč namen pravil o pristojnosti, ki jih ta vsebuje – zaradi raznolikosti veljavnih nacionalnih pravil na tem področju in težav, ki iz tega izhajajo, glede pravilnega delovanja notranjega trga – „poenotiti kolizijska pravila o pristojnosti v civilnih in gospodarskih zadevah“, tako da se določijo „skupna pravila“ za države članice. Tako poenotenje pravil o pristojnosti je del pristopa, primerljivega s pristopom iz člena 94 ES za sprejetje direktiv, ker je cilj te materialnopravne podlage „približevanje zakonov in drugih predpisov, ki neposredno vplivajo na vzpostavitev in delovanje notranjega trga“.

197. Tako je Sodišče v sodbi z dne 20. maja 2003 v zadevi Österreichischer Rundfunk in drugi¹⁰¹ pred kratkim razsodilo, da „uporaba pravne podlage iz člena 100 A Pogodbe [se pravi postopkovne pravne podlage, sedaj navedene v členu 95 ES] ne predpostavlja obstoja dejanske povezave s prostim pre-

195. Čeprav je res, da člen 65 Pogodbe ES, na katerega se sklicuje člen 61(c) ES (ki je materialnopravna podlaga uredbe), na zadevnem področju izrecno določa *ukrepe s čezmejnimi učinki*, ki jih je treba sprejeti, če so potrebni za *pravilno delovanje notranjega trga*, nisem prepričan, da ga je treba nujno razumeti, kot da se morajo primeri, za katere veljajo pravila o pristojnosti iz uredbe, ki v bistvenem ustrezajo pravilom o pristojnosti konvencije, nujno navezovati na več držav članic.

101 — C-465/00, C-138/01 in C-139/01, Recueil, str. I-4989, točka 41. V tem smislu glej še zlasti sodbe z dne 18. februarja 1987 v zadevi Mathot (98/86, Recueil, str. 809, točka 11), z dne 12. decembra 1990 v zadevi SARPP (C-241/89, Recueil, str. I-4695, točka 16) v zvezi z Direktivo Sveta 79/112/EGS z dne 18. decembra 1978 o približevanju zakonodaj držav članic glede označevanja, predstavljanja in oglaševanja živil za prodajo končnemu porabniku (UL L 33, str. 1) ter z dne 25. aprila 1996 v zadevi Komisija proti Belgiji (C-87/94, Recueil, str. I-2043, točke od 30 do 33) glede Direktive Sveta 90/531/EGS z dne 17. septembra 1990 o postopkih za oddajo javnih naročil v vodnem, energetskem, transportnem in telekomunikacijskem sektorju (UL L 297, str. 1). Glede tega glej Fallon, M., „Les conflits de lois et de juridictions dans un espace économique intégré – L'expérience de la Communauté européenne“, V: *Recueil des cours*, Académie de droit international, Martinus Nijhoff Publishers, 1996, str. 49, 182 in 183.

tokom med državami članicami v *vseh primerih*, na katere se nanaša akt, ki temelji na taki podlagi“. Opozorilo je, da „mora biti za to, da je uporaba pravne podlage iz člena 100 A Pogodbe upravičena, dejansko namen akta, sprejetega na tej podlagi, izboljšanje pogojev za vzpostavitev in delovanje notranjega trga“¹⁰².

druge predpise držav članic ter tako odpraviti ovire za delovanje notranjega trga, ki so posledica prav razlik v nacionalnih zakonodajah“¹⁰⁵.

200. Take ugotovitve je v zvezi z isto Direktivo 95/46 potrdila sodba z dne 6. novembra 2003 v zadevi Lindqvist¹⁰⁶.

198. Sodišče je na podlagi tega sklenilo, da „uporaba Direktive 95/46 [103] ne more biti odvisna od tega, ali so dejanski zadevni položaji v zadevah v glavni stvari v zadostni meri povezani z izvajanjem temeljnih svobod, ki jih zagotavlja Pogodba, in v teh zadevah zlasti s prostim gibanjem delavcev“¹⁰⁴.

201. Ugotovimo lahko, da to, kar velja za to direktivo na področju varstva fizičnih oseb pri obdelavi osebnih podatkov in njihovem prostem pretoku, velja tudi za Uredbo št. 44/2001 na področju sodne pristojnosti in prostega pretoka sodb, čeprav sta ta dva akta sekundarne zakonodaje Skupnosti različne narave.

199. Tak sklep temelji na ugotovitvi, da „bi bile ob nasprotni razlagi omejitve področja uporabe te direktive lahko še posebej nejasne in negotove, kar bi bilo v nasprotju z njenim bistvenim ciljem, ki je približati zakone in

202. Če bi bila uporaba pravila o pristojnosti iz člena 2 navedene uredbe v vsakem sporu odvisna od dejanske in zadostne povezave z več državami članicami, bi zaradi tega omejitve področja uporabe tega člena (kot sem pojasnil že v zvezi s cilji Konvencije) lahko postale zelo nejasne in negotove. Taka morebitna razlaga ozemelske ali osebne

102 — Glej zgoraj navedeno sodbo v zadevi Österreichischer Rundfunk in drugi (točka 41).

103 — Gre za Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 95/46/ES z dne 24. oktobra 1995 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov (UL L 281, str. 31).

104 — Glej zgoraj navedeno sodbo v zadevi Österreichischer Rundfunk in drugi (točka 42).

105 — Idem.

106 — C-101/01, Recueil, str. I-12971, točki 40 in 41.

veljavnosti člena 2 bi bila v nasprotju s ciljem Uredbe, ki je poenotiti kolizijska pravila o pristojnosti, poenostaviti priznavanje in izvrševanje sodnih odločb ter tako odpraviti ovire za delovanje notranjega trga, ki so posledica prav razlik med nacionalnimi zakonodajami na tem področju.

203. V tem pogledu lahko celo ugotovimo, da to, kar velja za Direktivo 95/46, velja še toliko bolj za Uredbo št. 44/2001, saj odločitev za uredbo in ne za direktivo pri nadomestitvi konvencije v veliki meri kaže na prizadevanje zagotoviti poenotenje zadevnih pravil in ne samo približevati nacionalne predpise s prenosom direktive v notranje pravo z vsemi spremembami, ki bi jih lahko to povzročilo pri enotni uporabi prava Skupnosti.

204. K ugotovitvam v zvezi z vplivom uporabe pravne podlage iz člena 95 Pogodbe ES na geografsko veljavnost direktive dodajam, da uporaba uredbe in tudi direktive¹⁰⁷ ne pomeni nujno, da se primeri, na katere se nanaša, navezujejo izključno na ozemlje držav članic, ne pa tudi na ozemlje tretjih držav.

205. To očitno velja za uredbe z določbami, ki izrecno urejajo trgovino med Skupnostjo in tretjimi državami. To velja na primer za Uredbo Sveta (EGS) št. 2913/92 z dne 12. oktobra 1992 o carinskem zakoniku Skupnosti (UL L 302, str. 1) in tudi Uredbo Sveta (EGS) št. 259/93 z dne 1. februarja 1993 o nadzoru in kontroli pošilk odpadkov znotraj Evropske skupnosti, v Skupnost in iz nje (UL L 30, str. 1).

206. Tako velja na primer tudi za Uredbo Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti (UL L 149, str. 2).

207. Ta uredba, katere namen je zagotoviti prosto gibanje delavcev na področju socialne varnosti, ne določa izrecno svoje ozemeljske veljavnosti, čeprav se ponavadi opisuje, kot da ima „materialno-ozemeljski“ značaj, kar pomeni, da njeno uporabo določa „okolščina, ki se nanaša na nek kraj“¹⁰⁸.

107 — V tem smislu glej zlasti sodbo z dne 9. septembra 2004 v zadevi Komisija proti Španiji (C-70/03, Recueil, str. I-7999, točka 30) glede Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL L 95, str. 29).

108 — Glede tega glej Aussant, J., Fornasier, R., Louis, J. -V., Seché, J. -C., in Van Raepenbusch, S., *Commentaire J. Mégret – Le droit de la CEE*, zv. 3, Université de Bruxelles, 2. izdaja, str. 113 in naslednje, in zgoraj navedeno delo Fallon, M., str. 43 in naslednje (še zlasti str. 45 in 46).

208. Lahko torej rečemo, da čeprav prostorska veljavnost navedene uredbe, torej območje, v katerem mora biti ta *značilna povezava*, nujno ustreza veljavnosti določb Pogodbe o prostem gibanju oseb, tako da njihova uporaba zahteva *lokalizacijo* na „ozemlju Skupnosti“, se za ohranitev učinkov teh določb (zlasti določbe o zagotavljanju enakega obravnavanja) nikjer ne zahteva, da se mora poklicna dejavnost opravljati na tem ozemlju¹⁰⁹.

209. Torej dejstvo, da zadevne storitve socialne varnosti izhajajo *celo izključno* iz zavarovalnih dob, dopolnjenih zunaj ozemlja, ki ga zajema Pogodba, kot tako ne more biti podlaga za izključitev uporabe Uredbe št. 1408/71, če obstaja tesna povezava med upravičenostjo do socialnih dajatev in državo članico, ki jih izplačuje¹¹⁰.

109 — Idem. V tem smislu glej sodbi z dne 12. decembra 1974 v zadevi Walrave in Koch (36/74, Recueil, str. 1405, točke od 26 do 28) ter z dne 12. julija 1984 v zadevi Prodest (237/83, Recueil, str. 3153, točka 6) na splošno glede določb Skupnosti o prostem gibanju delavcev v Skupnosti in še zlasti Uredbo Sveta (EGS) št. 1612/68 z dne 15. oktobra 1968 o prostem gibanju delavcev v Skupnosti (UL L 257, str. 2).

110 — V tem smislu glej zlasti sodbi z dne 23. oktobra 1986 v zadevi Van Roosmalen (300/84, Recueil, str. 3097, točki 30 in 31) in z dne 9. julija 1987 v združenih zadevah Laborero in Sabato (82/86 in 103/86, Recueil, str. 3401, točke od 25 do 28).

210. Po mojem mnenju bi to sodno prakso v zvezi z Uredbo št. 1408/71 lahko prenesli na Uredbo št. 44/2001. Treba je namreč opozoriti, da je bila ta sprejeta na podlagi določb iz naslova IV Pogodbe o politikah v zvezi s prostim gibanjem oseb. Poleg tega, kot velja za Uredbo št. 1408/71, uporaba Uredbe št. 44/2001 predvideva obstoj določene povezave z ozemljem držav članic, za katere velja navedena uredba. Tako uporaba člena 2 zadevne uredbe (ki je enak členu 2 Konvencije) pomeni, da ima toženec stalno prebivališče v državi članici. V skladu z navedeno sodno prakso je treba ugotoviti, da se za uporabo člena 2 zadevne uredbe (ali Konvencije) nikjer ne zahteva, da se mora zadevni spor navezovati izključno na ozemlje, ki ga zajema navedena uredba (ali Konvencija), ne pa tudi na ozemlje tretje države.

211. V enakem smislu je treba tudi poudariti, da osma uvodna izjava Uredbe št. 44/2001 določa, da mora „med postopki, za katere se uporablja ta uredba, in ozemljem držav članic, ki jih ta uredba zavezuje, obstajati vez“¹¹¹. Tako „[b]i se morala skupna pravila o pristojnosti praviloma uporabljati, če ima toženec stalno prebivališče v eni od teh držav članic“.

111 — Poudarek dodan.

212. Po mojem mnenju ta uvodna izjava jasno potrjuje, da je za uporabo člena 2 Uredbe (ki je enak tistemu iz Konvencije) dovolj, da ima toženec stalno prebivališče v državi članici, ki jo zavezuje navedena uredba, tako da se zadevni spor navezuje na eno od držav članic Skupnosti. Zato ni pomembno, da se zadevni spor dodatno ne navezuje na drugo državo članico ali da se navezuje na tretjo državo.

213. Na podlagi tega sklepam, da z Uredbo št. 44/2001 ni mogoče ovreči trditve, da področje uporabe člena 2 Konvencije nikakor ni omejeno na spore, ki se navezujejo na več držav pogodbenic.

214. Iz vseh teh ugotovitev izhaja, da je treba utemeljitve, s katerimi so nekatere stranke v tem postopku predhodnega odločanja nasprotovale tej trditvi, ne glede na to, ali izhajajo iz mednarodnega prava ali prava Skupnosti, obravnavati kot neupoštevne.

215. Zato je treba na prvi del prvega vprašanja za predhodno odločanje odgovoriti, da je treba člen 2 Bruseljske konvencije razlagati tako, da se lahko uporablja tudi, če imata tožnik in toženec stalno prebivališče v isti državi pogodbenici in če se njun spor pred sodišči te države pogodbenice v določeni meri navezuje na tretjo državo in ne na

drugo državo pogodbenico, tako da se edino vprašanje o delitvi pristojnosti, ki se lahko zastavi v tem sporu, pojavlja samo v odnosih med sodišči države pogodbenice in sodišči tretje države, ne pa tudi v odnosih med sodišči različnih držav pogodbenic.

216. Ker se člen 2 Bruseljske konvencije v tem primeru lahko uporabi, je treba preučiti, ali v primeru, kot se obravnava v sporu o glavni stvari, navedena konvencija nasprotuje temu, da se sodišče države pogodbenice – katerega pristojnost izhaja iz navedenega člena 2 – na podlagi diskrecijske pravice odreče izvajanju te pristojnosti z obrazložitvijo, da bi bilo sodišče države nepogodbenice primernejše za odločanje o temelju tega spora. Z drugimi besedami, treba je ugotoviti, ali je teorija *forum non conveniens* v primeru, kot se obravnava v sporu o glavni stvari, združljiva s Konvencijo.

B – Združljivost teorije *forum non conveniens* z Bruseljsko konvencijo

217. Da bi omejil predmet te preučitve na primer, kot se obravnava v sporu o glavni stvari, moram opozoriti, da želi predložiti

veno sodišče v drugem delu svojega prvega vprašanja za predhodno odločanje v bistvu izvedeti, ali Bruseljska konvencija nasprotuje temu, da se sodišče države pogodbenice – katerega pristojnost izhaja iz člena 2 navedene konvencije – na podlagi diskrecijske pravice odreče izvajanju te pristojnosti z obrazložitvijo, da bi bilo sodišče države nepogodbenice primernejše za odločanje o temelju tega spora, če tako sodišče ni bilo določeno z nobenim dogovorom o pristojnosti, če mu predhodno ni bil predložen noben zahtevek, zaradi katerega bi prišlo do litispendence ali povezanih pravnih, in če so okoliščine, ki ta spor navezujejo na to državo nepogodbenico, drugačne od naveznih okoliščin iz člena 16 Bruseljske konvencije.

218. Pri odgovoru na to vprašanje bom najprej navedel željo avtorjev Konvencije, nato bom zaporedoma preučil besedilo člena 2, prvi pododstavek, ter splošno sistematiko in cilje te konvencije.

1. Želja avtorjev Konvencije

219. Med pripravo besedila Bruseljske konvencije Združeno kraljestvo in Irska še nista

bili državi članici Skupnosti. Zato nista sodelovali pri pogajanjih med državami članicami v skladu s členom 293 Pogodbe ES, ki so se končala s sprejetjem Konvencije dne 27. septembra 1968. Ti dve državi sta postali del Skupnosti šele 1. januarja 1973, torej natanko mesec dni preden je 1. februarja 1973 začela veljati Konvencija.

220. Vendar se je v bistvu samo v teh dveh državah članicah razvila teorija *forum non conveniens*¹¹². Ta je namreč večinoma nepoznana v državah članicah, katerih pravni sistemi je sistem „civil law“, se pravi v državah, ki so s pogajanjem sprejele Bruseljsko konvencijo. Iz tega izhaja, da ta ne vsebuje nobene določbe, ki bi se nanašala na tako teorijo.

221. Šele med pripravo besedila Konvencije o pristopu Združenega kraljestva, Irske in Kraljevine Danske k Bruseljski konvenciji, ki je bila sprejeta 9. oktobra 1978, se je pojavilo vprašanje o združljivosti teorije *forum non conveniens*¹¹³.

112 — Zdi se, da se ta teorija uporablja tudi na Nizozemskem, vendar v veliko manjšem obsegu.

113 — Tako je že leta 1972 G. Droz odločno trdil, da ta teorija ne spada v Bruseljsko konvencijo, in zaključil, da „je ta vir nesoglasij najboljše zatreti v kali“, glej Droz, G., *Droits de la demande dans les relations privées internationales*, TCFDIP, 1993-1995, str. 97.

222. Iz poročila, ki ga je o navedeni konvenciji pripravil g. Schlosser, je razvidno, kako obširne razprave je povzročilo to vprašanje¹¹⁴.

non conveniens“. V tem pogledu poudarja, da „se lahko zgodi, da tožnik izmed pristojnih sodišč izbere sodišče, ki je očitno ‚neprijemno‘, da bi tako dobil odločbo v državi, v kateri zahteva tudi njeno izvršitev“.

223. V točki 78 tega poročila je namreč navedeno, da „[p]o mnenju delegacij celinskih držav članic Skupnosti sodišča države članice Skupnosti nimajo takih možnosti [zlasti možnosti prekinitve odločanja na podlagi teorije *forum non conveniens*], če so na podlagi Konvencije pristojna in jim je bila zadeva predložena“.

226. Ista točka poročila dodaja, da „se ne sme izključiti nevarnost negativnih sporov glede pristojnosti: kljub odločbi sodišča Združenega kraljestva bi sodnik na celini lahko tudi menil, da ni pristojen“.

224. Pojasnjeno je, da se je v tem smislu „trdilo, da so države pogodbenice ne samo pooblaščenice za izvajanje svoje sodne pristojnosti pod pogoji iz naslova 2, ampak so k temu tudi obvezane“. V zvezi s tem se je trdilo, da „mora biti tožnik prepričan, da je sodišče, ki mu je predložena zadeva, pristojno,“ ker „ne sme izgubljati časa in denarja za to, da bi se na koncu izkazalo, da se sodišče, na katerega se je obrnil, šteje za manj pristojno kot kako drugo“.

227. Nazadnje navaja, da „bodo temeljni razlogi, ki [še] opravičujejo teorijo *forum conveniens* [in tudi z njo povezano teorijo *forum non conveniens*] izgubili velik del svojega pomena, potem ko bo Konvencija začela veljati v Združenem kraljestvu in na Irskem“. V zvezi s tem poročilo v točki 78 še pojasnjuje, da bi nacionalna zakonodaja, namenjena izvajanju Konvencije v teh dveh državah, morala voditi po eni strani k ožjemu pojmovanju pojma stalno prebivališče od sedanjega in po drugi strani k opustitvi njunega odstopajočega nacionalnega pravila o pristojnosti, ki temelji samo na vročitvi vloge, s katero se začne postopek, tožencu, ki se začasno nahaja na ozemlju zadevnih držav, in sicer v skladu s členom 3, drugi odstavek, Konvencije.

225. Poleg tega je v točki 78 zadevnega poročila navedeno tudi, da „ima tožnik, če so pristojna sodišča več držav, namenoma možnost izbire, pri tem pa ga ne sme omejevati uporaba ‚doctrine of the *forum*

114 — UL 1979, C 59, str. 71, točki 77 in 78.

228. Kot izhaja iz zadevne točke 78, sta na podlagi teh utemeljitev „Irska in Združeno kraljestvo glede tega zavrnila prilagoditev besedila Konvencije.“

upoštevanju določb te konvencije osebe s stalnim prebivališčem [...] v državi pogodbenici ne glede na njihovo državljanstvo tožene pred sodišči te države pogodbenice“.

229. Na podlagi vseh teh ugotovitev sklepam, da države članice, ki so s pogajanjem sklenile Bruseljsko konvencijo ali Konvencijo o pristopu iz leta 1978, bodisi nikakor niso imele namena priznati učinka mehanizma *forum non conveniens* v sistemu, ki ga vzpostavlja Konvencija, bodisi jih je večina temu odločno nasprotovala.

230. Sprejeti nasprotno stališče bi torej pomenilo ne upoštevati želje držav podpisnic Konvencije, kot je bila spremenjena s Konvencijo o pristopu iz leta 1978, pri čemer je treba pojasniti, da te želje pozneje ni zanikalo niti sprejetje naknadnih Konvencij o pristopu ali Uredbe št. 44/2001. Tudi preučitev besedila člena 2, prvi odstavek, Konvencije, njene splošne sistematike in polnega učinka ob upoštevanju njenih ciljev ne podpira sprejetja teorije *forum non conveniens*.

232. Treba je tudi opozoriti, da se morajo določbe Skupnosti v skladu z ustaljeno sodno prakso razlagati in uporabljati enotno v skladu z različicami, ki so na voljo v vseh jezikih Skupnosti¹¹⁵. Po mojem mnenju mora nujno enako veljati za razlago in uporabo Bruseljske konvencije glede na prizadevanje, ki ga Sodišče pogosto izraža, da se zagotovijo upoštevanje načela pravne varnosti ter enakost in enotnost pravic in obveznosti, ki izhajajo iz navedene konvencije, tako za države pogodbenice kot za zadevne osebe¹¹⁶.

233. Ni sporno, da preučitev različnih jezikovnih različic člena 2, prvi odstavek, Konvencije pokaže, da je v njem določeno

2. Besedilo člena 2, prvi odstavek, Konvencije

231. Naj spomnim, da člen 2, prvi odstavek, Konvencije določa, da „[s]o ob

115 — Glej zlasti sodbe z dne 5. decembra 1967 v zadevi Van der Vecht (19/67, Recueil, str. 445), z dne 6. oktobra 1982 v zadevi Cilfit in drugi (283/81, Recueil, str. 3415, točka 18), z dne 17. julija 1997 v zadevi Ferriere Nord proti Komisiji (C-219/95 P, Recueil, str. I-4411, točka 15) in z dne 29. aprila 2004 v zadevi Björnekulla Fruktindustrier (C-371/02, Recueil, str. I-5791, točka 16).

116 — Glej zlasti sodbe z dne 14. julija 1977 v združenih zadevah Bavaria Fluggesellschaft in Germanair proti Bedarfsluftfahrt (9/77 in 10/77, Recueil, str. 1517, točka 4), z dne 22. novembra 1978 v zadevi Somafer (33/78, Recueil, str. 2183, točka 8) in z dne 15. novembra 1983 v zadevi Duijnsteet (288/82, Recueil, str. 3663, točka 13).

pravilo o pristojnosti zavezujoče, ne pa dispozitivno ter da je odstopanje od takega pravila mogoče le v primerih, ki jih Konvencija izrecno določa. Torej niti ni sporno, da primer, kot se obravnava v sporu o glavni stvari, ne spada v nobenega od primerov, ki so taksativno naštet v Konvenciji in ki jih bom natančneje preučil v zvezi s splošno sistematiko Konvencije.

234. Na podlagi tega sklepam, da besedilo člena 2, prvi odstavek, Konvencije nasprotuje temu, da bi se v primeru, kot se obravnava v sporu v glavni stvari, sodišče države pogodbenice, ki mu je zadeva predložena na podlagi tega člena, na podlagi diskrecijske pravice odreklo odločanju o temelju z obrazložitvijo, da bi bilo za to primernejše sodišče države nepogodbenice. Enako je treba sklepati tudi ob upoštevanju splošne sistematike Konvencije.

3. Splošna sistematika Konvencije

235. Če se v skladu s členom 4 Konvencije pristojnost sodišča države pogodbenice, kot je Združeno kraljestvo, določi na podlagi odstopajočih pravil o pristojnosti, ki veljajo v tej državi (če ima toženec stalno prebivališče v tretji državi), potem Konvencija *a priori* ne nasprotuje temu, da se zadevno sodišče na podlagi teorije *forum non conveniens* (ki velja

v zadevni državi pogodbenici) odreče izvajanju svoje pristojnosti z obrazložitvijo, da bi bilo sodišče tretje države primernejše ali boljše za odločanje o temelju tega spora.

236. Vendar je to možno samo (kar pa ni primer A. Owusuja), ko ima toženec stalno prebivališče v državi nepogodbenici, saj se člen 4 Konvencije nanaša samo na tak primer.

237. Vendar če ima toženec stalno prebivališče v državi pogodbenici in je pristojnost sodišča države pogodbenice tako določena na podlagi člena 2, prvi odstavek, Konvencije, pa splošna sistematika Konvencije nasprotuje temu, da bi se v primeru, kot se obravnava v sporu o glavni stvari, zadevno sodišče na podlagi diskrecijske pravice odreklo izvajanju svoje pristojnosti z obrazložitvijo, da bi bilo sodišče države nepogodbenice primernejše za odločanje o temelju tega spora.

238. Čeprav je namen nekaterih določb Konvencije ublažiti zavezujoči učinek pravila o pristojnosti iz člena 2, pa to velja le v zelo posebnih okoliščinah, ki niso okoliščine spora o glavni stvari, tako da splošna sistematika navedene konvencije nasprotuje

temu, da bi se sodišče države pogodbenice odreklo izvajanju te obvezne pristojnosti v okoliščinah tega primera, se pravi v okoliščinah, ki jih Konvencija izrecno in izčrpno ne določa.

ženca – ta izbira glede pristojnosti velja samo v razmerjih med več državami pogodbenicami, ne pa v razmerju med državo pogodbenico in tretjo državo, kot je to v sporu o glavni stvari.

239. Treba je tudi poudariti, da nekatere od teh določb Konvencije temeljijo na ugotovitvah, ki se zelo razlikujejo od ugotovitev, povezanih s teorijo *forum non conveniens*. To dejstvo potrjuje moje stališče, da splošna sistematika navedene Konvencije nasprotuje uporabi zadevne teorije v okviru izvajanja pristojnosti, ki izhaja iz člena 2.

242. Poleg tega in predvsem zato je treba poudariti, da ima tako izbiro glede pristojnosti samo tožnik ob vložitve tožbe. Zato sodišče države pogodbenice, ko se mu na podlagi pravila o pristojnosti iz člena 2 predloži tožba, nima več pravice, da se na podlagi specifičnih ali posebnih pravil o pristojnosti iz Konvencije odreče odločanju, čeprav se zadevni spor v bistvenem navezuje na sodišča države (pogodbenice ali nepogodbenice), ki ni država stalnega prebivališča toženca.

240. To bom sedaj podrobneje razložil.

241. Najprej bi rad navedel, da – čeprav specifična ali posebna pravila o pristojnosti Konvencije (določena v členih 5 in 6 ter v oddelkih 3 in 4 naslova II) dovoljujejo odstopanje od obveznega pravila o pristojnosti iz člena 2, zlasti ob upoštevanju obstoja neposredne ali še posebej tesne povezave med postopkom in sodišči države, ki ni država stalnega prebivališča zadevnega to-

243. Čeprav se mora sodišče države pogodbenice na podlagi člena 17, prvi odstavek, Konvencije in tudi členov 19, 21 in 22 razglasiti za nepristojno ali ima možnost, da se odreče odločanju, čeprav mu je bil spor predložen na podlagi splošnega in zavezujočega pravila o pristojnosti iz člena 2, sicer ni sporno, da pri sporu o glavni stvari ne gre za tak primer, tako da je pravilo o pristojnosti iz člena 2 še naprej v celoti zavezujoče. To bom podrobneje prikazal ob preučitvi posameznih zadevnih določb.

244. Prvič, člen 17, prvi odstavek, Konvencije, ki ureja izrecen dogovor o pristojnosti, določa, da če ima vsaj ena stranka stalno prebivališče na ozemlju države pogodbenice, je pristojno samo sodišče ali sodišča te države, ki ga/jih določijo stranke (v skladu s pogoji, ki jih določa ta člen). Tako vsako drugo sodišče, ki mu stranka predloži zadevo, še zlasti na podlagi člena 2 Konvencije, praviloma ni pristojno, razen če se v skladu s členom 18 Konvencije toženec strinja s tem, da je tožen pred tem sodiščem, ne da bi se na podlagi določbe o izbiri sodišča skliceval na njegovo nepristojnost. Ob upoštevanju primera iz navedenega člena 18 se mora sodišče, kateremu neka stranka predloži zadevo ob neupoštevanju dogovora o pristojnosti, torej izreči za nepristojno.

245. Enako velja, če je bila sodišču države pogodbenice, zlasti sodišču države pogodbenice, v kateri ima toženec stalno prebivališče, zadeva predložena ob neupoštevanju pravil o izključni pristojnosti iz člena 16 Konvencije glede na obstoj posebej tesnih povezav med temeljem spora in ozemljem države pogodbenice. Sicer pa je kogentnost teh pravil o pristojnosti zlasti pomembna, ker člen 19 Konvencije določa, da se mora sodišče, ki mu je bil prvotno predložen spor, za katerega je na podlagi člena 16 izključno pristojno sodišče druge države pogodbenice, po uradni dolžnosti izreči za nepristojno.

246. Samo ta pravila o izključni pristojnosti lahko nasprotujejo uporabi splošnega in zavezujočega pravila o pristojnosti iz člena 2 Konvencije. Opozarjam torej, da se ta pravila o izključni pristojnosti ne uporabljajo v primeru, kot se obravnava v sporu o glavni stvari.

247. Enako velja za mehanizme iz členov 21 in 22 Konvencije glede uporabe pravil o pristojnosti.

248. Opozarjam namreč, da člen 21 Konvencije glede litispence določa, da če pred sodišči različnih držav članic tečejo postopki z istim zahtevkom med istima strankama, morajo vsa sodišča razen tistega, ki je prvo začelo postopek, prekiniti postopke, vse dokler se ne ugotovi pristojnost sodišča, ki je prvo začelo postopek, in se na podlagi tega izreči za nepristojna v korist tega sodišča.

249. Kot sem že navedel, okoliščine spora o glavni stvari niso take, ker nobenemu od sodišč države pogodbenice, ki ni država stalnega prebivališča prvega toženca, ni bila predložena vloga za začetek vzporednega postopka.

250. Poleg tega, kot je Sodišče pred kratkim opozorilo v točki 47 sodbe v zgoraj navedeni zadevi Gasser, to postopkovno pravilo „jasno in izključno temelji na kronološkem vrstnem redu, po katerem je bila zadeva predložena zadevnim sodiščem“. Torej ne pušča nobenega prostora za prosto presojo pri vprašanju, ali bi bilo katero od sodišč, ki jim je bila zadeva predložena, primernejše za odločanje o temelju spora od drugih. Iz tega izhaja, da v nasprotju s tem, kar se včasih trdi, mehanizem, ki ga Konvencija določa v zvezi z litispendenco, ustreza logiki, ki je bistveno drugačna od logike, povezane s teorijo *forum non conveniens*, ker, kot smo videli, slednja vključuje diskrecijsko pravico sodnika, ki odloča o vprašanju, ali bi bilo tuje sodišče jasno primernejše za odločanje o temelju spora.

251. Naj spomnim, da člen 22 Konvencije določa, da če tečejo povezane pravde pred sodišči različnih držav pogodbenic in to na prvi stopnji, lahko sodišče, ki je drugo začelo postopek, prekine postopek ali se na zahtevo ene od strank izreče za nepristojno, če je sodišče, ki je prvo začelo postopek, pristojno za odločanje v obeh postopkih in če zakon dovoljuje združitev pravd.

252. V nasprotju s tem, kar v zvezi z litispendenco določa člen 21, se člen 22 ne opira samo na kronološki vrstni red, po katerem je bila zadeva predložena zadevnima sodiščema. V določeni meri dopušča diskre-

cijsko pravico sodišča, ki je drugo začelo postopek, saj se lahko odloči za prekinitev odločanja ali se izreče za nepristojno. Ugotovimo lahko, da je taka odločitev lahko odvisna zlasti od tega, ali bi bilo sodišče, ki je prvo začelo postopek, primernejše za odločanje o sporu, o katerem mora odločati sodišče, ki je začelo postopek kot drugo. S tega vidika bi lahko ta mehanizem primerjali (vendar samo v tem smislu) z mehanizmom o teoriji *forum non conveniens*.

253. Vendar je treba poudariti, da se možnost sodišča, ki jo ima na podlagi člena 22, in sicer da prekine odločanje ali se izreče za nepristojno, uporablja samo v posebnem primeru, če pred sodišči različnih držav pogodbenic tečejo vzporedni postopki, da bi se izognili nasprotujočim si odločbam na podlagi takih postopkov in bi tako v največji možni meri izključili možnost, da odločba, izdana v eni od držav pogodbenic, ne bi bila priznana v kaki drugi državi članici.

254. Četudi predpostavimo, da odškodninska tožba, ki jo je vložila angleška turistka, ki je utrpela podobno nezgodo kot A. Owusu, še vedno poteka in bi bila lahko povezana s postopkom v sporu o glavni stvari, pa je bil takšen sočasen postopek sprožen na Jamajki, se pravi pred sodiščem tretje države, tako da se člen 22 načeloma ne more uporabiti.

255. Poleg tega pa je ne glede na ugotovitve iz tega primera logika tega mehanizma za usklajevanje izvrševanja pravosodne funkcije med sodišči različnih držav pogodbenic zelo drugačna od logike teorije *forum non conveniens*, ker uporaba slednje praviloma ni odvisna od teka vzporednega postopka v kaki drugi državi pogodbenici. Kot je to pojasnila sodba Spiliada¹¹⁷, mora sodišče, ki odloča o zadevi, določiti „naravno sodišče“ spora, se pravi „sodišče, s katerim je spor najtesneje povezan“, in sicer glede na praktična in finančna merila, kot je razpoložljivost prič, ali merila, kot je zakon, ki se uporabi v zadevnem postopku. Primernost ali neprimernost sodišča, ki odloča o zadevi, torej ni nujno in izključno odvisna tega, ali pred sodiščem kake druge države pogodbenice poteka vzporedni postopek.

257. Taka preučitev splošne sistematike Konvencije torej potrjuje trditev, da Konvencija nasprotuje temu, da bi se v primeru, kot je ta iz spora o glavni stvari, sodišče države pogodbenice, katerega pristojnost je določena na podlagi člena 2 Konvencije, na podlagi diskrecijske pravice odreklo izvajanju svoje pristojnosti z obrazložitvijo, da bi bilo sodišče države nepogodbenice primernejše za odločanje o temelju spora.

258. Po mojem mnenju take trditve ni mogoče ovreči na podlagi okoliščine, da – kot v tem primeru – spor, ki je na podlagi člena 2 Konvencije predložen sodišču države pogodbenice, ne zadeva samo toženca s stalnim prebivališčem v državi pogodbenici, ampak tudi več tožencev s stalnim prebivališčem v tretji državi.

256. Iz teh ugotovitev izhaja, da se sodišče države članice, kadar se njegova pristojnost določi na podlagi člena 2 Konvencije (če ta ni v nasprotju s pravili o izključni pristojnosti, določenimi v členih 16 in 17), nima pravice odreči izvajanju svoje pristojnosti, razen v posebnih primerih iz členov 21 in 22 navedene konvencije, ki pa niso primeri, ki se obravnavajo v sporu o glavni stvari.

259. Čeprav lahko uporaba člena 4 Konvencije, kadar ima več tožencev stalno prebivališče v tretji državi, povzroči, da sodišče, ki odloča o zadevi, glede na merila v zvezi s teorijo *forum non conveniens* podvomi v svojo primernost za odločanje o zadevi, pa to ne spremeni dejstva, da ta člen 4 sodišču ne nalaga obveznosti, naj se odreče odločanju, ki jo ima na podlagi člena 2, glede toženca s stalnim prebivališčem v državi pogodbenici, v kateri se to sodišče nahaja. Ob upoštevanju položaja strank in različnih prisotnih interesov je edina dolžnost sodišča,

117 — Glej točko 27 teh sklepnih predlogov.

ki mu je predložena zadeva, da presodi, ali naj odloča o celotnem sporu ali samo o delu spora, ki se nanaša na toženca, ki ima stalno prebivališče v zadevni državi pogodbenici.

4. Cilji in polni učinek Konvencije

260. Če je teorija *forum non conveniens* postopkovno pravilo, ki jo ureja le nacionalno pravo, uporaba takega pravila ne more škodovati polnemu učinku Konvencije. Na to je Sodišče pred kratkim opozorilo v zgoraj navedeni sodbi Turner glede mehanizma „anti-suit injunctions“¹¹⁸.

261. Menim, da bi uporaba tega morebitnega postopkovnega pravila lahko kršila cilje Konvencije in s tem škodovala tudi njenemu polnemu učinku, tako da ta dva elementa nasprotujeta uporabi teorije *forum non conveniens*.

262. Temu v prid govori več utemeljitev.

263. Prvič, s tem ko ima sodišče, ki odloča o zadevi, možnost, da se odreče – *izključno na podlagi diskrecijske pravice* – izvajanju pristojnosti, ki jo ima na podlagi pravila iz Konvencije, kot je pravilo iz člena 2, *teorija forum non conveniens* resno vpliva na predvidljivost pravil o pristojnosti iz Konvencije, še zlasti tistega iz člena 2. Kot sem že navedel, lahko samo taka predvidljivost pravil o pristojnosti v skladu s cilji Konvencije zagotavlja spoštovanje načela pravne varnosti in okrepitev pravnega varstva oseb, nastanjenih v Skupnosti. Tako poseganje v pravila o pristojnosti iz Konvencije, predvsem v pravilo iz člena 2 (ki je splošno pravilo o pristojnosti), bi torej škodovalo polnemu učinku Konvencije.

264. V zvezi s tem se je treba zavedati, da se Konvencija v največji meri zgleduje po sistemu „civil law“, ki posebno pozornost namenja predvidljivosti in nedotakljivosti pravil o pristojnosti. Ta razsežnost je manj prisotna v sistemu „common law“, kjer je uporaba veljavnih pravil prožnejša in odvisna od posameznega primera. V tem pogledu se teorija *forum non conveniens* zlahka vključuje v okvir sistema „common law“, ker sodišču, ki mu je predložena zadeva, daje pravico, da na podlagi diskrecijske pravice presodi, ali naj izvaja svojo pristojnost ali ne. Očitno je torej, da je ta teorija le težko združljiva z duhom Konvencije.

¹¹⁸ — Glej točko 29, ki sledi zgoraj navedeni sodbi v zadevi Hagen (točka 20).

265. Poleg teh splošnih ugotovitev je treba natančneje preučiti postopkovne posledice, ki izhajajo iz uporabe teorije *forum non conveniens*. Po mojem mnenju so te težko združljive s cilji Konvencije, katerih namen je, naj spomnim, spoštovanje načela pravne varnosti in tudi okrepitev pravnega varstva oseb, nastanjenih v Skupnosti.

266. Kot smo videli, se uporaba te teorije v sedanjem stanju angleškega prava namreč izraža s prekinitvijo odločanja, se pravi z začasno prekinitvijo postopka, lahko tudi za nedoločen čas. Glede pravne varnosti je tak položaj sam po sebi nezadovoljiv.

267. Še več, po mojem mnenju teorija *forum non conveniens* namesto, da bi krepila, prej slabi pravno varstvo oseb, nastanjenih v Skupnosti. To še zlasti velja za tožnika.

268. Opozarjam, da mora tožnik, ki se želi izogniti učinku zadevnega procesnega ugovora, dokazati, da mu ne bo zagotovljeno pravno varstvo pred zadevnim tujim sodiščem. Tudi tu je položaj nezadovoljiv, toliko bolj, ker se lahko bojimo, da bi se nekateri toženci sklicevali na ta procesni ugovor samo zato, da bi zavlačevali tek postopkov, vloženih proti njim.

269. Še več, kadar se sodišče, ki odloča o zadevi, končno odloči, da bo ugodilo ugovoru *forum non conveniens*, je spet tožnik, ki želi znova začeti postopek, tisti, ki je dolžan predložiti potrebne dokaze v ta namen. Tako je dolžan dokazati, da tuje sodišče navsezadnje ni pristojno za odločanje o sporu ali da sam ne more ali ni mogel imeti dostopa do učinkovitega pravnega varstva na tem sodišču. Tako dokazno breme, ki ga nosi tožnik, se lahko izkaže za posebej težko. V tem pogledu lahko uporaba teorije *forum non conveniens* močno vpliva na obrambo njegovih interesov, tako da bolj slabi kot pa krepi pravno varstvo tožnika, kar je v nasprotju s ciljem Konvencije.

270. Če tožniku ne bi uspelo predložiti dokazov o zadevnih okoliščinah, da bi tako nasprotoval prekinitvi odločanja (ki se lahko razglasi za nedoločen čas) ali znova začel prekinjeni postopek, bi svoje pravice lahko uveljavljal samo tako, da bi naredil vse potrebno za vložitev nove tožbe pred tujim sodiščem. Jasno je, da to stane in da lahko precej podaljša procesne roke, s katerimi se srečuje tožnik, preden bi se njegova tožba končno obravnavala. Poleg tega bi v tem pogledu lahko menili, da mehanizem teorije *forum non conveniens* ni združljiv z zahtevami iz člena 6 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

271. Na podlagi tega sklepam, da ta teorija škoduje polnemu učinku Konvencije, ker vpliva na cilje pravne varnosti in krepitve pravnega varstva oseb, nastanjenih v Skupnosti, za katere si prizadeva Konvencija na podlagi zavezujočih pravil o pristojnosti, kot je tisto iz člena 2.

pravil, ki jih določa Konvencija, in tako nasprotuje ustaljeni sodni praksi Sodišča.

272. Po mojem mnenju tak sklep velja tudi v zvezi s pravili, ki jih Konvencija določa za lažje priznavanje in izvrševanje sodnih odločb med državami pogodbenicami. S tem ko se sodišče države pogodbenice odreče izvajanju pristojnosti, ki jo ima na podlagi pravil Konvencije, zlasti pravila iz člena 2, z obrazložitvijo, da bi bilo sodišče države nepogodbenice primernejše za odločanje o sporu, ki mu je predložen, odvzame tožniku možnost uporabe poenostavljenega mehanizma priznavanja in izvrševanja, ki ga določa Konvencija. To je tudi v nasprotju s cilji Konvencije spoštovati pravno varnost in okrepiti pravno varstvo oseb, nastanjenih v Skupnosti. Mehanizem, povezan s teorijo *non conveniens*, tako tudi s tega vidika škoduje polnemu učinku Konvencije.

274. Kot smo videli, je Sodišče namreč pogosto izrazilo skrb za zagotavljanje enakosti in enotnosti pravic ter obveznosti, ki izhajajo iz navedene konvencije, tako za države pogodbenice kot tudi za prizadete osebe.

275. Zato opozarjam, da se je teorija *forum non conveniens* razvila samo v Združenem kraljestvu in na Irskem, ne pa tudi v drugih državah pogodbenicah.

276. Če bi dovolili uporabo te teorije samo v teh dveh državah pogodbenicah, kjer je znana, bi s tem povzročili diskriminacijo med pravnimi naslovniki v Skupnosti, glede na to, ali država pogodbenica, v kateri ima toženec stalno prebivališče, pozna zadevno teorijo ali ne. Taka diskriminacija bi bila nedvomno v nasprotju z načelom, priznanim s sodno prakso, in sicer načelom enakosti in enotnosti pravic, ki izhajajo iz Konvencije.

273. Poleg tega je treba poudariti, da ta teorija lahko vpliva na enotno uporabo

277. Iz vseh teh ugotovitev izhaja, da besedilo člena 2, prvi odstavek, Konvencije in

tudi njena splošna sistematika, cilji in polni učinek nasprotujejo, da bi se sodišče države pogodbenice – katerega pristojnost izhaja iz člena 2 te konvencije – na podlagi diskrecijske pravice odreklo izvajanju te pristojnosti z obrazložitvijo, da bi bilo sodišče države nepogodbenice primernejše za odločanje o temelju spora, če to sodišče ni bilo določeno z dogovorom o pristojnosti, če mu predhodno ni bil predložen noben zahtevek, zaradi katerega bi prišlo do litispendence ali povezanih pravnih, in če so okoliščine, ki ta spor navezujejo na to državo nepogodbenico, drugačne od naveznih okoliščin iz člena 16 Bruseljske konvencije.

skladu s členom 2 Konvencije odloča o zadevi, odreklo izvajanju svoje pristojnosti z obrazložitvijo, da bi bilo na podlagi teorije *forum non conveniens* sodišče druge države primernejše za odločanje o sporu¹¹⁹. Po mojem mnenju tak sklep ne velja samo, ko se konkurenčno sodišče nahaja v državi članici, ki ni država stalnega prebivališča toženca. Velja tudi, če se vzporedno sodišče nahaja v tretji državi.

278. Dodajam, da Uredba št. 44/2001 jasno potrjuje to trditev. V njeni enajsti uvodni izjavi je namreč določeno, da „[m]orajo biti pravila o pristojnosti *čim bolj predvidljiva* in morajo temeljiti na načelu, da se *pristojnost praviloma določa po stalnem prebivališču toženca*, pri čemer mora taka pristojnost *vedno obstajati, razen v točno opredeljenih primerih*, v katerih je zaradi predmeta pravde ali avtonomije strank upravičena druga navezna okoliščina“ (poudarek dodan).

280. Zato je na drugi del prvega vprašanja za predhodno odločanje treba odgovoriti, da Bruseljska konvencija nasprotuje temu, da bi se sodišče države pogodbenice – katerega pristojnost izhaja iz člena 2 navedene konvencije – na podlagi diskrecijske pravice odreklo izvajanju te pristojnosti z obrazložitvijo, da bi bilo sodišče države nepogodbenice ustreznejše za odločanje o temelju spora, če tako sodišče ni bilo določeno z nobenim dogovorom o pristojnosti, če mu predhodno ni bil predložen noben zahtevek, zaradi katerega bi prišlo do litispendence ali povezanih pravnih, in če so okoliščine, ki ta spor navezujejo na to državo nepogodbenico, drugačne od naveznih okoliščin iz člena 16 Bruseljske konvencije.

279. Take ugotovitve sicer posredno, a nujno izključujejo možnost, da bi se sodišče, ki v

119 — V tem smislu glej zgoraj navedeno delo Gaudemet-Tallon, H., opomba 61, str. 57 in naslednje.

V – Predlog

281. Ob upoštevanju vseh teh ugotovitev predlagam Sodišču, naj na vprašanja za predhodno odločanje, ki jih je postavilo Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Združeno kraljestvo), odgovori:

1. Člen 2 Konvencije z dne 27. septembra 1968 o sodni pristojnosti in izvrševanju odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, kot je bila spremenjena s Konvencijo z dne 9. oktobra 1978 o pristopu Kraljevine Danske, Irske in Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska, s Konvencijo z dne 25. oktobra 1982 o pristopu Helenske republike, s Konvencijo z dne 26. maja 1989 o pristopu Kraljevine Španije in Portugalske in s Konvencijo z dne 29. novembra 1996 o pristopu Republike Avstrije, Republike Finske in Kraljevine Švedske (v nadaljevanju: Bruseljska konvencija) je treba razlagati tako, da se lahko uporablja tudi, če imata tožnik in toženec stalno prebivališče v isti državi pogodbenici ter če se njun spor pred sodišči te države pogodbenice v določeni meri navezuje na tretjo državo in ne na državo pogodbenico, tako da se edino vprašanje delitve pristojnosti, ki se lahko postavi v tem sporu, pojavlja izključno v zvezi z razmerji med sodišči države pogodbenice in sodišči tretje države, ne pa tudi v razmerjih med sodišči različnih držav pogodbenic.
2. Bruseljska konvencija nasprotuje temu, da bi se sodišče države pogodbenice – katerega pristojnost izhaja iz člena 2 navedene konvencije – na podlagi diskrecijske pravice odreklo izvajanju te pristojnosti z obrazložitvijo, da bi bilo sodišče države nepogodbenice ustrežnejše za odločanje o temelju spora, če tako sodišče ni bilo določeno z dogovorom o pristojnosti, če mu predhodno ni bil predložen noben zahtevek, zaradi katerega bi prišlo do litispendence ali povezanih pravnih, in če so okoliščine, ki ta spor navezujejo na to državo nepogodbenico, drugačne od naveznih okoliščin iz člena 16 Bruseljske konvencije.